

Para ve Sermaye Piyasaları Kaynaklı Gelirlerin Vergilendirilmesi (2009)

Önsöz

Değerli yatırımcılar,

2008 yılı son çeyreğinde başlayan global ekonomik kriz 2009 yılında etkisini devam ettirdi. Kriz öncesi durumla kıyaslandığında özellikle gelişmiş batı ekonomilerinin krizin daha fazla derinleşmesini engellemek için uyguladıkları politikaları “kapitalist sistem” ekseninden “bir nevi devlet sosyalizmi” düzenine geçiş olarak yorumlayanlar oldu. Böyle bir ortamda hükümetler krizin daha fazla derinleşmesine engel olmak üzere ekonomilerini canlandırmak için “teşvik paketleri” açıkladılar. Türkiye’de de benzer şekilde ekonomik krizle mücadele paketleri açıklandı ve ekonomik krizin daha da derinleşmesine engel olunmaya çalışıldı. Kabul etmek gerekir ki bu çalışmalar olumlu sonuçlar verdi.

Hangi ortamda olursa olsun, yatırımcılar açısından para ve sermaye piyasalarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi hakkında bilgi sahibi olmak bir ayrıcalık. Bu bilgi elde ettikleri gelirler üzerindeki efektif vergi yükünün azalmasına yardımcı oluyor. Söz konusu bilgi, para ve sermaye piyasasında yatırımcılarına veya müşterilerine farklı ürünler sunan finans kurumlar açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Çünkü söz konusu bilgi sunacakları ürünlere ve bu kurumlara rekabet avantajı, güvünlük ve bağlılık sağlayacaktır.

Diğer taraftan, para ve sermaye piyasalarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi oldukça detaylı bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Takip eden sayfalarda yer alan bilgilere göre para ve sermaye piyasalarındaki çeşitli para ve sermaye piyasası araçlardan 2009 takvim yılında elde edilen gelirlerin gerçek kişi yatırımcılar tarafından beyanı ve vergilendirilme esasları hakkında açıklamalar ile son kısımda örneklere yer verilmektedir.

İlgilenen herkese faydalı olmasını dileriz.

Saygılarımızla,

Abdulkadir KARAMAN

Önsöz	2
I. PARA VE SERMAYE PİYASALARINDA ELDE EDİLEN GELİRLER	5
A. Para ve sermaye piyasalarından elde edilen gelirlerin niteliği	5
1. Menkul sermaye gelirleri	5
2. Diğer kazanç ve gelirler	6
B. Yıllık beyan esası.....	7
1. Beyana tabi olmayan menkul sermaye gelirleri.....	7
2. Belli tutarı aşması halinde beyana tabi olan menkul sermaye gelirleri.....	8
3. 1.070,00 Türk Lirasını aşması halinde beyana tabi olan menkul sermaye gelirleri	8
C. Yıllık Beyan Usulünde İndirim Oranı Uygulaması	9
D. Yıllık Beyan Usulünde Gelirin Toplanması İle İlgili Esaslar	10
E. Yıllık Beyan Usulünde Alım-Satım Kazançlarında Maliyet Endekslemesi (ÜFE Artırımı) Uygulaması.....	10
F. Yıllık Beyan Usulünde Zarar Mahsubu Uygulaması.....	10
1. Menkul sermaye gelirlerinde zarar mahsubu	10
2. Değer artış kazançlarında zarar mahsubu	11
G. Yıllık Beyan Usulünde Uygulanacak Tarife	12
1. 2009 ve 2010 Yıllarında Beyan Usulünde Uygulanacak Tarifeler	12
2. Anayasa Mahkemesi'nin Ücretlerle İlgili Mahkeme Kararı ve Görüşümüz	13
H. Stopaj Esası	14
1. Stopaj Esası Hakkında Genel Bilgi	14
2. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarla İlgili Anayasa Mahkemesi Kararı	15
a. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları İle Yapılan Düzenlemeler	15
b. Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarla İlgili Anayasa Mahkemesi Kararı	15
3. Stopaja (tevkifata) tabi gelirler.....	17
4. Stopaja (tevkifata) tabi olmayan gelirler	17
5. Stopaja (tevkifata) tabi olup stopaj oranı %0 olan gelirler	17
6. Stopaj usulünde ihtiyari beyan ve zarar mahsubu.....	18
a. 2008 Yılındaki Stopaj Değişikliği Sonrası Zarar Mahsubu.....	18
b. Hisse Senedi İşlemlerinden Doğan Zararların Mahsubu	18
c. Hisse Senetleri Kazançları İçin 2008 Yılındaki %0 Stopaj Değişikliği Sonrası Zarar Mahsubu ..	19
7. Stopaj uygulanacak gelirler	19
I. Yıllık Beyanda Kazancın Tespitinde Dikkate Alınacak Giderler	20
J. Yıllık Beyan Usulünde Bildirilen Gelirden İndirilebilecek Bağış ve Yardımlar.....	20
K. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Uygulaması	21
L. Yıllık Beyan Usulünde Beyan Zamanı, Kesilen Vergilerin Mahsubu ve Ödeme Süreleri	21
1. Beyan zamanı	21
2. Kesilen vergilerin mahsubu	22
3. Vergi ödeme zamanı	22
II. YILLIK BEYANA TABİ MENKUL SERMAYE GELİRLERİ VE DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI... 23	
A. Yıllık beyana tabi menkul sermaye gelirleri.....	23
1. Hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının beyanı	23
a. Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları.....	23
b. Gayrimenkul yatırım ortaklıklarından elde edilen kâr payları.....	24
c. Yurt dışından elde edilen kâr payları	24
d. Bedelsiz hisse senedi şeklinde dağıtılan kâr payları	25
2. Devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinin beyanı (1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilenlerden elde edilen faiz gelirleri).....	25
a. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz geliri	25
b. Eurobond faiz geliri	26

c.	Diğer tahvil faiz gelirleri (özel sektör veya yurtdışında ihraç edilenler).....	26
B.	Yılık beyana tabi değer artış kazançları.....	27
1.	Hisse senetleri alım-satım kazançları	27
a.	Hisse senetlerinin edinim tarihi	28
b.	Yabancı para cinsinden hisse senetleri alım-satım kazancı.....	29
c.	Hisse senetleri alım-satımdan doğan zararların mahsubu	29
d.	Geçici ilmühaberlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlar	29
e.	Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde kayıtlı hisse senetleri alım-satım kazancı	30
2.	Tahvil ve bonolardan elde edilen alım-satım kazançları	30
a.	Tahvil ve bono alım-satım kazancı	30
b.	Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazancı	31
III.	STOPAJ YÖNTEMİNE TABİ MENKUL SERMAYE GELİRLERİ VE DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI	33
A.	Stopaja tabi olmayan menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançları.....	34
B.	Stopaja tabi menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançları	34
1.	Hisse senetlerinden elde edilen alım satım kazançları	34
2.	Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri ve alım satım kazançları	35
3.	Banka mevduat faizleri.....	36
4.	Katılım bankalarından (özel finans kurumları) elde edilen kâr payları ve kâr/zarar ortaklığı kazançları 36	
5.	Yatırım fonları katılma belgelerinde elde edilen kâr payları	36
6.	Ödünç menkul kıymet işlemlerinden elde edilen kazançlar	38
7.	Vadeli işlem piyasasından elde edilen gelirler	38
8.	Komisyon iadeleri.....	38
9.	Hisse senedi ödünç işlemlerinden elde edilen kazançlar	39
C.	Stopaja tabi menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançlarında ihtiyari beyan	39
1.	İhtiyari beyan.....	39
2.	İhtiyari beyanda uygulanacak vergi oranı.....	39
3.	İhtiyari beyanın verileceği vergi dairesi	40
4.	Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları	40
D.	Stopaj usulünde sorumlular	41
IV.	BEYAN USULÜ İLE İLGİLİ ÖRNEKLER	42
	Örnek 1:.....	42
	Örnek 2:.....	42
	Örnek 3:.....	43
	Örnek 4:.....	43
	Örnek 5:.....	44
	Örnek 6:.....	44
V.	2009 Yılında Elde Edilen Gelirlerle İlgili Özet Tablo	46
VI.	GVK Geçici 67. Madde Gereği Stopaja Tabi Ödemeler ve Stopaj Oranları.....	48

I. PARA VE SERMAYE PİYASALARINDA ELDE EDİLEN GELİRLER

A. Para ve sermaye piyasalarından elde edilen gelirlerin niteliği

Ülkemizde gerçek kişilerin elde ettiği kazançların vergilendirilmesi esasları Gelir Vergisi Kanunu ile düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun, kişilerin elde ettiği kazançları yedi gelir grubunda toplamış ve bu gelir grupları ile ilgili tanımlamalarda bulunmuştur. Gelir Vergisi Kanununda yapılan tanımlamalara göre, para ve sermaye piyasalarından elde edilen gelirler iki grup altında toplanmıştır.

- Menkul sermaye gelirleri (iratları),
- Diğer kazanç ve iratlar.

1. Menkul sermaye gelirleri

Menkul sermaye geliri (iradı), para (nakdi sermaye) veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye kaynaklarından elde edilen kâr payı, faiz, kira ve benzeri gelirlerdir. Ancak, menkul sermaye gelirini elde eden kişi, söz konusu kazancı ticari, zirai veya mesleki faaliyeti kapsamında elde ederse, söz konusu kazanç menkul sermaye geliri olmaktan çıkmakta ve ticari, zirai ve serbest meslek kazancı olarak dikkate alınmaktadır.

Menkul sermaye gelirin genel tanımı bu şekilde olmakla birlikte, Kanun koyucu bazı gelirleri kaynağı ne olursa olsun bu kapsamda değerlendirmektedir. Buna göre menkul sermaye gelirleri aşağıdaki gibi sayılmıştır:

- Her türlü hisse senetlerinden elde edilen kâr payları.

Örneğin;

- Kâra katılma imkânı veren kurucu hisse senetleri,
- Diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları,
- Pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler,
- Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları.

- İştirak hisselerinden (hisse senedi ile temsil edilemeyen ortaklık payları) doğan kazançlar.

Örneğin,

- Limited şirket ortaklarının dağıttığı kazançlar,
- İş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar.

- Kurumların yönetim kurulu Başkan ve üyelerine verdikleri kâr payları,
- Kanuni veya iş merkezleri yurt dışında olduğu için (dar mükellef kurum) Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançlar ile ilgili olarak yıllık veya özel

beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı,

- Her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,
- Her türlü alacak faizleri,
- Mevduat faizleri,
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirler,
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
- Repo gelirleri,
- Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından ayrılanlara yapılan ödemeler.

2. Diğer kazanç ve gelirler

Diğer kazanç ve gelirler, Gelir Vergisi Kanunu ile belirlenen mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan değer artış kazançlarıdır. Gelir Vergisi Kanununa göre değer artış kazançları aşağıdaki gibidir:

- Karşılıksız (ivazsız veya bir bedel karşılığı olmadan) edinilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç olmak üzere, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddenin birinci fıkrasının 5. bendinde yazılı aşağıdaki hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar;
  - Arama,
  - İşletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları,
  - Alamet-i farika,
  - Marka,
  - Ticaret unvanı,
  - Her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları,
  - Sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar.

- Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- Edinim şekli ne olursa olsun (karşılıksız edinilenler hariç) gayrimenkullerin ve gayrimenkul olarak tescil edilen hakların edinim tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar (1.1.2007 tarihinden önce edinilen gayrimenkullerin ve gayrimenkul olarak tescil edilen hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde dört yıllık süre esas alınır).

B. Yıllık beyan esası

Genel olarak beyan esası, stopaj uygulamasının başladığı 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile 1 Ocak 2006 tarihinden önce edinilen (31.12.2005 tarihi itibarıyla elde bulundurulmuş) menkul kıymetlerden doğan gelirlerin vergilendirilmesi ile vergilendirme esaslarıdır.

Bu nedenle, yıllık beyan esasında, 2009 takvim yılında elde edilen menkul sermaye gelir türlerinden bazıları tutarı ne olursa olsun beyana tabi değildir. Diğer taraftan, bu gelirlerin bazıları belirli bir tutarı aşmış olmalarına, bir kısmı ise stopaj esasında vergilendirildikleri için yıllık beyana tabi bulunmamaktadır. Bu gelirlerden hangilerinin beyana tabi olup olmadığı aşağıda belirtildiği gibidir.

1. Beyana tabi olmayan menkul sermaye gelirleri

Beyana tabi olmayan ve geliri elde eden kişinin beyana tabi başka gelirleri olsa dahi aşağıdaki menkul sermaye gelirleri yıllık beyan kapsamı dışındadır.

- Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulan;
  - Mevduat faizleri,
  - Katılım Bankaları tarafından (daha önce Özel Finans Kurumları olarak adlandırılan kurumlar) kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
  - Repo gelirleri,
- 7.10.2001 tarihi sonrasında düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla elde edilen menkul sermaye gelirleri,
- Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinin ilgili fona iade edilmesinden elde edilen kazançlar (bu kazançlar kâr payı niteliğinde),
- Kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların dağıtımı dolayısıyla gerçek kişi ortaklarca elde edilen kâr payları,
- Kurumların kârlarını sermayeye eklemesi sonucunda gerçek kişi ortaklarca (bedelsiz hisse senedi olarak) elde edilen kâr payları.

Gelir elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, aile bireylerinin her birinin, kendi nam ve hesaplarına elde ettikleri gelirleri ayrı ayrı değerlendirmeleri ile belirlenmelidir. Beyan edilmesi gereken gelirin varlığı halinde, aile bireylerinin kendi adlarına ayrı ayrı beyanname vermeleri gerekecek ve verilecek olan beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanıp beyan edilecektir.

Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname, yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli,

vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyım tarafından imzalanacak olup, hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilmelidir.

2. Belli tutarı aşması halinde beyana tabi olan menkul sermaye gelirleri

Gerçek kişiler tarafından 2009 takvim yılında elde edilen menkul sermaye gelirinin 22.000,00 TL'nı aşması halinde, bu tutarı aşan gelir beyan edilecektir. Bu gelirler aşağıdaki gibidir:

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her türlü tahvil ve hazine bonusu (özel veya kamu tarafından ihraç edilmiş) faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,
- Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları.

2009 takvim yılında elde edilen gelir 22.000,00 TL'nı aşar ise, söz konusu gelirin tamamı (istisna edilen tutarlar hariç) yıllık beyanname ile beyana tabi olacaktır. Buna karşın söz konusu tutarı aşmayan menkul sermaye geliri olan kişiler yıllık beyanname vermeyeceklerdir.

Menkul sermaye gelirleri toplamının 22.000,00 TL'nı aşıp aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye gelirleri için, bu indirim oranı ve istisna uygulanacak gelir türü olması halinde söz konusu indirim ve istisnalar öncelikle uygulanacaktır. Böylece yıllık beyan sırasında indirim ve istisnalar sonrasında kalan kısımlar dikkate alındıktan sonra kalan kısımlar beyan edilecektir.

3. 1.070,00 Türk Lirasını aşması halinde beyana tabi olan menkul sermaye gelirleri

2009 takvim yılında Türkiye'de stopaj uygulanmamış ve istisnaya tabi tutulmamış bazı menkul sermaye gelirleri 1.070,00 TL'nı aşar ise bu gelirler yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Bu tutarın altında kalan stopaja tabi tutulmamış ve istisna uygulanmamış gelirler yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Söz konusu 1.070,00 TL bir istisna haddi değildir. 1.070,00 TL elde edilen menkul sermaye gelirinin beyan edilip edilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınması gereken bir had veya beyan eşiğidir.

1.070,00 TL tutarındaki beyan eşiği birden fazla gelirin bir arada elde edilmesi halinde, her bir için ayrı ayrı uygulanmayacaktır. Örneğin, bu tür gelirler ile stopaja tabi olmayan ve istisna uygulanmayan gayrimenkul sermaye gelirlerinin (mesken kira geliri gibi) toplam tutarı dikkate alınarak hesaplanacaktır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- Kıyı bankacılığından (off-shore bankalar veya şubeler) elde edilen TL veya dövize dayalı mevduat faizleri,
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirler,
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz, repo, kâr payı v.b.),
- Her çeşit alacak faizleri (örneğin 7.10.2001 tarihinden önce düzenlenen poliçeler kapsamında 10 yıl dolmadan ayrılma halinde aynen iade olunan mevduat tutarının üzerinde bir ödeme yapılması halinde bu ilave tutar),

C. Yıllık Beyan Usulünde İndirim Oranı Uygulaması

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin 4 numaralı fıkrasına göre, mevduat faizleri, katılım bankalarından elde edilen gelirler (kâr ve zarar ortaklığı gelirleri) ve repo gelirlerinden 1.1.2006 tarihinden itibaren ödemeyi gerçekleştirenlerce yapılan stopaj nihai vergileme olduğundan, bu gelirlerin beyan edilmesi ve bu nedenle indirim oranı uygulamasına tabi tutulmaları söz konusu değildir. Ancak mevduat faizleri, katılım bankalarından elde edilen gelirler (kâr ve zarar ortaklığı gelirleri) ve repo gelirleri dışında, bazı menkul sermaye gelirlerinin enflasyondan arındırıldıktan sonra kalan kısımlarının vergilendirilmesi esastır.

Bu çerçevede, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi gereğince, sadece 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi sırasında 31.12.2005 tarihi itibarıyla yürürlükteki hükümler dikkate alınacağından, bu gelirlere indirim oranı uygulandıktan sonra kalan kısmı beyan edilecektir. Öte yandan dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye gelirlerinin beyanında ise indirim oranı uygulanması mümkün değildir.

2009 takvim yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı, Vergi Usul Kanununa göre 2009 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının 2009 yılında Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle belirlenmektedir.

Buna göre, 2009 yılı için tespit edilmiş olan % 2,2 yeniden değerlendirme oranı, Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 13,15 olarak tespit edildiğinden, 2009 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı ($\% 2,2 / \% 13,15 =$) % 16,7 olarak tespit edilmektedir.

Böylece, enflasyondan arındırma uygulamasında 2009 takvim yılında elde edilen söz konusu gelirler için uygulanacak indirim oranı %16,7 olarak Maliye Bakanlığı tarafından tespit ve ilan edilmiştir.

Diğer yandan;

- Her nevi alacak faizleri,
- Ticari işletme bünyesinde elde edilen kazanç ve gelirlerin,

İndirim oranı uygulamasından yararlanması söz konusu değildir.

Dolayısıyla beyan sınırı olan 22.000,00 TL'nin tespitinde indirim oranı uygulanabilecek menkul sermaye geliri indirim oranı uygulandıktan sonra kalan kısım itibarıyla dikkate alınacaktır. Bahse konu geliri elde eden kişinin, başkaca beyanı gereken gelirlerin bulunmaması halinde, indirim oranı uygulamasından yararlanabilecek menkul sermaye gelirinden, gayri safi tutarları toplamı **26.410,56 TL'nı** [$22.000,00 \text{ TL} = 26.410,56 / (1-0,167)$] aşmayan tutarlar için yıllık beyanname verilmeyecektir.

Özet olarak son dört yıla ait indirim oranı ve buna bağlı yıllık beyanname tutarları aşağıdaki gibidir.

Yıl	İndirim Oranı	Tutar (TL)
2006	46,5%	33.644,86
2007	37,7%	30.497,59

2008	64,9%	56.410,26
2009	16,7%	26.410,56

D. Yıllık Beyan Usulünde Gelirin Toplanması İle İlgili Esaslar

Beyan usulünde elde edilen gelir unsurlarının her biri tek başına değerlendirilmeli ve değişik türdeki gelir unsurlarından elde edilen kazançlar, ancak tek başına değerlendirildiğinde beyanname verme yükümlülüğü bulunanlar yıllık beyannameye toplanıp birleştirilerek beyanname verilmelidir. Tek başına her bir gelir unsuru yalnız ele alındığında beyan zorunluluğunun dışında kalınması halinde, söz konusu gelirler tek bir beyannameye birleştirilmeyecektir.

Ancak ticari, zirai ve serbest mesleki kazançlarını yıllık beyanname ile bildirmek zorunda olan tam mükellefler ile yıllık beyanname veren dar mükellefler de yalnız yıllık beyanname verme zorunluluğu olan gelirlerini beyannamelerine dahil edeceklerdir.

Bu nedenle, menkul sermaye gelirleri veya değer artış kazançlarının toplamının 2009 takvim yılı için geçerli tutarları (menkul sermaye iratlarında 22.000,00 TL, değer artış kazançlarında 17.900,00 TL) aşım aşmadığının belirlenmesinde; indirim oranı, maliyet endekslemesi ve istisna uygulaması sonrasında kalan kısımları dikkate alınarak beyan edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecek olan gelirlerin beyan sınırı olan hadlerin 2009 takvim yılı için geçerli tutarların hesabında dikkate alınmayacağı tabiidir.

E. Yıllık Beyan Usulünde Alım-Satım Kazançlarında Maliyet Endekslemesi (ÜFE Artırımı) Uygulaması

Gelir Vergisi Kanununda bazı menkul sermaye gelirlerinin enflasyondan arındırıldıktan sonra kalan kısımlarının vergilendirilmesi esastır. Ancak, menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 76. maddesinde yer alan "indirim oranı"nın uygulanması mümkün değildir.

Buna nedenle, alım-satım kazançları veya diğer bir deyişle değer artış kazançlarının vergilendirilmesi sırasında enflasyondan arındırma; menkul kıymet alış bedelinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumu tarafından (Eski adıyla Devlet İstatistik Enstitüsü) belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak yeniden tespit edilebilir.

Ancak Türkiye İstatistik Kurumu 2007 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi (TEFE) yerine üretici fiyat endeksi (ÜFE) yayımlamaktadır. Bu nedenle 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE endeksi dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, 5281 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 81. maddesine eklenen hüküm gereği, 1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere, endekslemenin yapılabilmesi için endeks artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartı getirilmiş olmakla birlikte, 1.1.2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması durumunda, artış oranı % 10 oranının altında kalsa bile kazancın tespiti sırasında endeksleme yapılabilecektir.

F. Yıllık Beyan Usulünde Zarar Mahsubu Uygulaması

1. Menkul sermaye gelirlerinde zarar mahsubu

Gelir Vergisi Kanununa göre; gelirin toplanmasında gelir unsurlarından bazılarında doğan zararlar (Gelir Vergisi Kanununun 80. maddesinde yazılı diğer kazanç ve iratlardan doğanlar hariç) diğer kaynakların gelirlerine mahsup edilir. Ancak, menkul ve gayrimenkul sermaye gelirlerinde, gider fazlalığından doğanlar hariç olmak üzere, sermayede meydana gelen azalmalar zarar kabul edilmez. Dolayısıyla, menkul sermaye iratlarında gider fazlalığı hariç ortaya çıkan zararlar diğer gelir unsurlarından doğan gelirlere mahsup edilemez.

2. Değer artış kazançlarında zarar mahsubu

Genel olarak menkul kıymetlerin elden çıkarılması ve elden çıkarma işlemi sonucunda zarar ortaya çıkması halinde, söz konusu zarar aynı takvim yılı içerisinde elden çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen kazançlardan mahsup edilebilmektedir.

Ancak menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan zararın, diğer menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlara mahsup edilemeyen kısmının, Gelir Vergisi Kanununun 88. maddesi hükmü uyarınca diğer faaliyet veya işlemlerden elde edilen kazançlara (örneğin menkul sermaye iratlarına) mahsup edilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Ancak, Maliye Bakanlığı 4783 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 81. maddesinde 1 Ocak 2003 tarihinden geçerli olarak yapılan değişiklik sonrasında 21 Ocak 2003 tarihinde aşağıdaki basın duyurusu ile zarar mahsubu ve diğer bazı konularda açıklamalar yapmıştır. Buna göre;

“Aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması ve bu işlemlerin bir kısmının kâr bir kısmının ise zararlı olması halinde beyan edilecek diğer kazanç ve irat tutarının (değer artışı kazancı) nasıl belirleneceği konusunda kamuoyunda tereddüt yaratan açıklamaların yapıldığı izlenmektedir.

Bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kâr veya zarar tutarları birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kârdan mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır. 1.1.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren düzenlemede, gerek değiştirilmeden önceki 82. maddede gerekse geçici 56. maddede yer alan menkul kıymet alım satımında zarar mahsubuna yönelik hükme yer verilmemesi uygulamada bir değişiklik yaratmamaktadır.

Ancak, diğer kazanç ve irat grupları içerisinde doğacak zararların diğer gelir kaynaklarından doğacak kârlara mahsubu Gelir Vergisi Kanununun 88. madde hükmü uyarınca mümkün değildir.

Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların tespit edilmesinde, alış bedelinin toptan eşya fiyat endeksine göre endekslemesi uygulaması devam etmektedir. Buna göre kazancın tespitinde satış bedelinden indirilecek iktisap bedeli, menkul kıymetin, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsü'nce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecektir.

Menkul kıymetlerin elden çıkarılması dolayısıyla elde edilen kazançların enflasyondan arındırılmasında kullanılabilen indirim oranı uygulaması ise, özellikle kısa vadeli alım satım işlemlerinde vergiye tabi olacak reel kazancın gerçekçi bir şekilde tespitine imkan tanımadığından yürürlükten kaldırılmıştır.

Ayrıca, 1.1.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren düzenlemede, değer artışı kazançları için geçerli olmak üzere elde edilen gelirin (endekslemeden sonra) 10 milyar liralık kısmı

vergiden istisna edilmiştir. Dolayısıyla bir yıl içinde elde edilen değer artışı kazancının 10 milyar lirayı aşmaması halinde bu gelirler yıllık beyanname ile beyan edilmeyecek, 10 milyar lirayı aşması halinde ise sadece aşan kısım yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir.”

Buna göre, değer artış kazançlarından birinden elde edilen gelirden, bir diğerinden doğan zarar mahsup edilebilmektedir.

Diğer taraftan, 1.1.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olup, Geçici 67. madde kapsamında olmadığı için edinim tarihinden sonra 3 aydan fazla elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan gelirler, herhangi bir tutar ile sınırlı olmaksızın istisna olduğundan gelir vergisine tabi değildir.

Benzer şekilde 1.1.2006 tarihinden sonra edinilen tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem görmeyen ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler, herhangi bir tutar ile sınırlı olmaksızın istisna olduğundan gelir vergisine tabi değildir.

Diğer taraftan, 5527 sayılı Kanun ile Geçici 67. maddede yapılan değişikliklerden biri de dar mükelleflerin menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazanç ve iratları 7.7.2006 tarihinden itibaren sıfır oranında stopaj uygulanmasıdır.

Yukarıda belirtilen değişikliğe paralel düzenleme 2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde derinleşen küresel krizin etkilerini hafifletmek ve Türkiye’de kurulu şirketlerin hisse senetlerine yatırımı, tam mükellefler açısından cazip hale getirmek amacıyla %10 olan stopaj oranı 2008 takvim yılının son aylarında değiştirilmiştir. Bu değişiklik 13.11.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gerçekleştirilerek, tam mükellefler (gerçek kişi ve kurum) tarafından geçici 67. madde kapsamında elde edilen hisse senetlerine ilişkin gelirler ile ihtiyari beyanname ile beyan edilecek hisse senedi alım-satım kazançlarına ilişkin stopaj oranı 14.11.2008 tarihinden (14.11.2008 dahil) geçerli olmak üzere % 0 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla tam mükellefler açısından 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gerçekleştirilen %0 tevkifat uygulaması 2009 yılında da devam etmiştir.

Ancak, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin alım satım kazançları ile ilgili stopaj oranında herhangi bir değişiklik yapılmamış, %10 oranında vergileme uygulaması devam ettirilmiştir. Söz konusu kazançların (menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen alım-satım kazançları) ihtiyari beyan kapsamında beyan edilmesi durumunda da %10 oranı uygulanmaya devam edilecektir.

Bu nedenle, geçici 67. madde uygulamasında menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden doğan karlarının, % 0 oranının uygulanmaya başlandığı 14.11.2008 tarihinden sonra hisse senedi işlemlerinden kaynaklanan zararlarla ilişkilendirilerek mahsubu mümkün değildir.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen sürelerle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan zararların diğer kazançlara mahsubu mümkün olmadığı hatırlanmalıdır.

G. Yıllık Beyan Usulünde Uygulanacak Tarife

1. 2009 ve 2010 Yıllarında Beyan Usulünde Uygulanacak Tarifeler

2009 takvim yılına ilişkin olup 2010 yılında beyan edilecek gelirlere (ücretler dahil her türlü gelir türü için) uygulanacak Gelir Vergisi Tarifesi aşağıdaki gibidir.

Vergiye Tabi Gelir (Matrah)	Artan Oranlı Tarife
8.700 TL'ye kadar	% 15
22.000 TL'nin 8.700 TL'si için 1.305 TL, fazlası	% 20
50.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.965 TL, fazlası	% 27
50.000 TL'den fazlasının 50.000 TL'si için 11.525 TL, fazlası	% 35

2010 takvim yılına ilişkin olup 2011 yılında beyan edilecek gelirlere (ücretler dahil her türlü gelir türü için) uygulanacak Gelir Vergisi Tarifesi aşağıdaki gibidir.

Vergiye Tabi Gelir (Matrah)	Artan Oranlı Tarife
8.800 TL'ye kadar	% 15
22.000 TL'nin 8.800 TL'si için 1.320 TL, fazlası	% 20
50.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.960 TL, fazlası	% 27
50.000 TL'den fazlasının 50.000 TL'si için 11.520 TL, fazlası	% 35

2. Anayasa Mahkemesi'nin Ücretlerle İlgili Mahkeme Kararı ve Görüşümüz

Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/95, Karar Sayısı : 2009/144 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesinde yer alan 40.000 YTL'den fazlasının 40.000 YTL'si için 9.190 YTL, ifadesinden sonra gelen "... fazlası % 35 oranında ..." ibaresini, "ücret gelirleri" yönünden iptal etmiştir. İptal işlemi Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak 6 ay sonra yürürlüğe girecektir. Gelir İdaresi Başkanlığı iptal kararı sonrasında internet sitesi aracılığıyla aşağıdaki duyuruyu kamuoyu ile paylaşmıştır.

- Anayasa Mahkemesi Kararı'nın Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesinde yer alan tarifedeki % 35'lik orana ücretlilerin de tabi olması hükmünü iptal ettiği ve iptal kararının Resmi Gazete'de yayımından 6 ay sonra yürürlüğe gireceğinin öngörülmüştür.
- Ücretlerin vergilendirilmesine ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasını takip eden altıncı ayın sonunda yürürlüğe girecek olması nedeniyle anılan hükümlerle ilgili uygulamaların söz konusu 6 aylık süre içinde yeni bir düzenleme yapıncaya kadar aynen devam edilecektir.

Ancak, Anayasaya aykırılığı tescil edilmiş bir hükmün uygulanamayacak olması gerekçesi ile henüz Anayasa Mahkemesinin iptal hükmü yürürlüğe girmemiş olsa bile, 15.10.2009 tarihinden itibaren % 35'lik vergi oranının ücret gelirleri yönünden uygulanamaması konusu gündeme gelmektedir. Bu nedenle %35'lik dilim nedeniyle fazla ödenen vergilerin iadesi talebiyle vergi yargısı nezdinde dava açılabilir. Ancak davanın ücret stopajını çalışanlar adına ödeyen vergi sorumlusu şirket tarafından mı yoksa kendisine yapılan ödemedeki vergi kesintisi yapılan çalışanlar tarafından mı açılacağı konusunda farklı değerlendirmeler mevcuttur. Her ne kadar Vergi Mahkemeleri, çoğunlukla şirketler tarafından açılan dava taleplerini kabul etmekte ise de, davaların ancak hukuki işlemde dolayı kayba uğrayan "mükellef" konumunda olan ücret geliri elde edenler tarafından açılacağı gerekçesiyle şirket tarafından ihtirazi kayıtla yapılan beyan üzerine açılan davalar mahkemelerce reddedilmektedir.

Şirketlerin konu ile ilgili olarak dava açmak yolunu tercih etmesi halinde, Ocak - Haziran 2010 tarihleri arasındaki dönemlere ilişkin muhtasar beyannameleri ihtirazi kayıt ile göndermesi, beyanname sonrasında ihtirazi kayıt dilekçesi vermesi ve 30 gün içerisinde de dava açması gereklidir. Söz konusu uygulamanın ancak belirtilen dönemlerde %35'lik orana tabi gelir vergisi dilimine ulaşılması halinde uygulanabilir olacaktır.

Kurumsal dava başvuruları kabul edilmezse veya çalışanların dava açması yolu tercih edilirse, şirket çalışanları ücret gelirleri üzerinden vergi kesintisi yapılırken %35'lik dilimin kullanılmasından ötürü Vergi Usul Kanunu'nun 116 ve 126. maddeleri kapsamında öncelikle muhtasar beyannamenin verildiği vergi dairesine düzeltme talebi ile yazılı başvuruda bulunarak dava açmak üzere girişimde bulunmaları gerekmektedir. Bunun üzerine, vergi dairesinin yapılan düzeltme talebini yazılı olarak reddetmesi halinde 30 gün içerisinde Maliye Bakanlığı'na (veya diğer şikâyet mercilerine) tekrar düzeltme talebi ile başvurulabilecektir. Eğer Vergi Dairesi çalışanın yaptığı düzeltme talebine 60 gün içerisinde cevap vermez ise (sükût hali), Maliye Bakanlığı'na yine 30 gün içerisinde düzeltme talebi ile başvurulabilecektir.

Maliye Bakanlığı'na şikâyet yoluyla yapılan düzeltme başvurularının, yazılı şikâyet başvuru tarihinden itibaren 60 gün içerisinde yazılı olarak reddi ya da cevap verilmemesi halinde de Vergi Mahkemelerine düzeltme istemiyle dava açılabilir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında %35 oranındaki vergi dilimine ulaşan ücret geliri sahibi personelin öncelikle vergi dairesine başvurması ve sonrasında dava açması alternatifi değerlendirilebilir. Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen gerekçeli kararı ve Danıştay'ın emsal oluşturan kararları ışığında, % 35 nispetinde vergiye tabi tutulmuş ücret gelirlerinin, % 27 nispeti uygulanması halinde hesaplanacak tutarı aşan kısmının red ve iadesi mümkün olabilir. Bunun için ücret geliri sahiplerinin hazırlayacakları düzeltme dilekçesi ve akabinde hazırlayacakları dava dilekçesi konusunda kendi şirketleri veya bu konuda uzman profesyonel kişi veya kurumlardan yardım almalarının kendi menfaatlerine uygun olacağı kanaatindeyiz.

H. Stopaj Esası

1. Stopaj Esası Hakkında Genel Bilgi

Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 67. madde düzenlemesi ile 1.1.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde, kaynakta vergilenmesi ve ticari kazançlara dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması sağlanmıştır.

Bu düzenleme 1.1.2006 - 31.12.2015 tarihleri arasında, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve özel finans kurumlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi ile ilgilidir. Diğer taraftan bu düzenleme ile Hazinece ihraç edilen tahvillerden sağlanan getirilerle özel sektör tahvillerinden sağlanan getirilerin aynı esaslar çerçevesinde vergilendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Ancak 5527 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesinde değişiklik yapılarak, finansal araçlardan 2007 yılı ve sonrasında elde edilecek gelirlerin vergilendirilmesi rejimi yeniden düzenlenmiştir. Böylece, yurt dışında mukim olan kişilerin (gerçek kişi veya kurumların) finansal araçlardan Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve gelirlere (mevduat faizleri, katılım bankaları tarafından kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları ve repo kazançları hariç) uygulanacak stopaj oranı sıfıra indirilmiştir.

Bu düzenlemeyi takiben, tam mükellefler için Bakanlar Kurulu'na stopaj oranını her bir ödeme ve gelir türü için ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırma konusunda yetki verilmiştir. Bakanlar Kurulu bu yetkisini 2006/10731 sayılı Kararname ile kullanarak %15 olan oran %10 oranına indirilmiştir.

Ancak, 2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde derinleşen küresel krizin etkilerini hafifletmek ve Türkiye'de kurulu şirketlerin hisse senetlerine yatırımı, tam mükellefler (gerçek kişiler ve kurumlar) açısından cazip hale getirmek amacıyla %10 olan stopaj oranı, 13.11.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirilerek geçici 67. madde kapsamında elde edilen hisse senetlerine ilişkin gelirler ile ihtiyari beyanname ile beyan edilecek hisse senedi alım-satım kazançlarına ilişkin stopaj oranı 14.11.2008 tarihinden geçerli olmak üzere % 0 olarak değiştirilmiştir. Ancak, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin alım satım kazançları ile ilgili stopaj oranında herhangi bir değişiklik yapılmamış, %10 stopaj uygulaması devam ettirilmiştir. Söz konusu kazançların (menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen alım-satım kazançları) ihtiyari beyan kapsamında ihtiyari beyana konu edilmesi durumunda da %10 oranı uygulanmaya devam edilecektir.

2. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarla İlgili Anayasa Mahkemesi Kararı

a. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları İle Yapılan Düzenlemeler

Bilindiği üzere, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Kanun niteliğinde olup, yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Devletler bu anlaşmaları yapmak suretiyle; sermaye, teknoloji ve hizmet hareketlerinin geliştirilmesi, her iki Devletin de refahının artırılması beklenmektedir. Bu niteliklere ilişkin hareketlerin geliştirilmesinde "çifte vergilendirme" nedeniyle ortaya çıkan sorunların çözümü önem arz etmektedir.

Anlaşma ile gerçek ve tüzel kişilerin aynı gelir üzerinden iki Devlette birden vergilendirilmesinin (çifte vergilendirme) önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amacı sağlamak üzere, vergileme hakkı, gelir unsurları itibariyle ikamet edilen veya kaynak Devletlerden birine bırakılmakta veya bu mümkün olmazsa iki Devlet arasında paylaşılır. Böylece, Akit Devletlerden birinde yatırım yapan, teknoloji veya hizmet sunan diğer Devlet mukimlerinin, o Devletin mükelleflerine göre daha ağır vergilendirilmesine engel olunmakta ve teşebbüslerin risk almadan önce ileride karşılıklarına çıkacak her türlü vergi ile ilgili mükellefiyeti hesaplayabilmeleri sağlanmaktadır.

Bu nedenle, devletler yukarıda belirtilen anlaşmaları yaparken belirtilen amaçlara ulaşmak üzere, kendi mukimleri ile diğer devlet mukimlerine arasında karşılıklı anlaşma suretiyle iç mevzuatlarında yer alan düzenlemelere aykırı düzenlemeler yapabilmektedirler.

b. Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarla İlgili Anayasa Mahkemesi Kararı

Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/119, Karar Sayısı: 2009/145 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinin 1. fıkrasının birinci paragrafının sonuna 5527 sayılı Kanun ile eklenen "Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır" ibaresinin iptaline oy çokluğu ile karar vermiştir. Düzenleme Anayasa'nın 2., 10., ve 73. maddelerine aykırı bulunmuştur. Detay gerekçeler aşağıdaki gibidir:

"193 sayılı Yasa'nın geçici 67. maddesiyle gelir vergisi uygulamasında genel ilkelere ayrı, "özel nitelikte bir vergilendirme" rejimi getirilmiş olduğu açıklanmıştır. Geçici 67. maddenin yürürlüğe

girdiği tarihte mükellefiyet yönünden bir ayırım yapılmaz iken (1) numaralı fıkranın sonuna eklenen yukarıda yer alan tümceyle, tam mükellefler için %15 olan tevkifat oranı dar mükellefler için %0 olarak belirlenmiş, aynı gelir unsurundan aynı nitelikte elde edilen gelirlere uygulanan vergi tevkifat oranında değişiklik yapılarak tam ve dar mükellefler arasında farklılık yaratılmış olduğu açıklanmıştır.

Anayasa'nın 73. maddesindeki temel ayırım ve karşılaştırma ölçütü mükellef türü değil "malî güç" ve "vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı" ilkeleridir. Vergi sistemimizde dar ve tam yükümlülük arasında elde edilen gelirin niteliği ve unsurları yönünden herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Vergi yükü farklılaştırması mükellefin tam ya da dar olmasına göre değil, ödeme güçlerinin durumuna göre yapılabilir. Vergilendirmede, verginin konusu, matrahı kadar oranı da vergi yükünü, vergilendirmenin adaletli, dengeli ve malî güce göre olması ilkesini doğrudan etkilemektedir.

Tam ve dar mükelleflerde vergi yükü dışında biçimsel ve usule ilişkin kimi farklılıklar olabilir. Ancak bu mükelleflerin, kendilerinden tahsil edilmesi gereken malî yükümlülüklerin kamu gücüne dayanılarak alınması ve mali güçlerine göre vergi ödemeleri bakımından aynı hukuksal durumda oldukları kuşkusuzdur. Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarından aynı miktarda gelir elde eden dar ve tam mükellef arasındaki yerleşmeye dayalı farklılık, bunlar arasında aynı gelir unsuru yönünden malî gücün farklı olduğunu göstermez. Ekonomik amaçlı değişikliklerin verginin temel yapısını bozmayacak şekilde yapılması, anayasal ilkelere de aykırı olmaması gerekir.

Anayasa'nın 73. maddesine göre herkes kamu giderlerini karşılamak üzere malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlü tutulurken, gelir unsuru yönünden malî güçleri tam mükellefler ile aynı olan dar mükelleflerin vergi oranını sıfıra indirmek suretiyle bunlardan vergi alınmaması Anayasa'yla örtüşmemektedir. Vergide eşitlik ilkesinin uygulama aracı olan malî güç sadece vergi konularak değil, mükellefler arasında ayırım yapılarak aynı gelir unsurundan vergi alınmayarak da bozulur. Verginin konulmasında olduğu gibi kaldırılmasında ya da dava konusu kuralda olduğu gibi fiilen alınmamasına yol açan düzenlemelerde de Anayasa'nın vergilendirme ilkelerine uyulması gerekir.

Vergilemeyle ilgili anayasal denetimde, sınıflandırma ve karşılaştırma malî güce, diğer bir deyişle gelirdeki büyüklük ölçüsüne göre yapılmak zorundadır. Gelirin niteliğinde farklılık yoksa mükellefin mukimliği farklılığın nedeni olamaz. Aynı gelir unsuru yönünden eşit olan tam ve dar mükelleflerden birincisinin yasayla %15 oranında vergi tevkifatına tabi tutulup ikincisinin %0 oranında tevkifata tabi tutularak tersine ayrımcılık yapılması, makul ve adil olmayıp malî gücü aynı olanların aynı, malî gücü farklı olanların ise ayrı oranda vergilendirilmesini öngören "mali güç" ve "vergide eşitlik" ilkelerine aykırılık oluşturur."

Diğer taraftan Mahkeme Kararındaki karşıoy gerekçesi aşağıdaki gibidir:

"...Bu fıkrada açıkça "Bakanlar Kurulu bu maddede yer alan oranları her bir kazanç ve irat türü ile bunları elde edenler itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden elde edilen kazançlar için bunun portföy yapısına göre, ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye veya % 15'e kadar artırmaya yetkilidir." denilmektedir. Bu açık hükme göre de itiraz konusu kuralla dar mükellefler için belirlenen % 0 oranı sabit (değişmez) bir rakam olmayıp Bakanlar Kurulu ekonomik gelişme ve göstergelerin gösterdiği lüzuma göre bu % 0 oranını % 15'e kadar artırabilecektir. Dolayısıyla ortada sabit ve değişmez bir düzenleme olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca, % 0 oranının bir verginin alınmasından tamamen vazgeçilmeyi gerektirmediği, bunun bir alt limit olarak matematiksel rakamı ifade ettiğini bu rakamın Anayasa'nın 73. maddesi

uyarınca, kanunun verdiği yetki üzerine Bakanlar Kurulu'nca her zaman belirlenen üst limite kadar artırılmasının mümkün bulunduğu hukuki gerçeği karşısında, % 0 belirlemesiyle dar mükelleflerden bu verginin alınmasından tamamen vazgeçildiği sonucuna ulaşmak doğru ve yerinde bir yorum tarzı olmayacaktır.”

Yukarıdaki karşıoy gerekçesinde belirtilen nedenler ile Türkiye tarafından kabul edilen Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları da Anayasa Mahkemesi'nin “eşitlik ilkesi” yaklaşımı açısından incelendiğinde; dar mükellefler ile ilgili iptal edilen düzenlemenin “**mali güç**” ve “**vergide eşitlik**” ilkelerine aykırılık teşkil etmediği kanaatinde olduğumuzu belirtmek isteriz. Ancak, bu aşamadan sonra yapılması gereken Anayasa Mahkemesi Kararında belirtilen gerekçeleri dikkate alarak yeni bir düzenleme yapmak olmalıdır.

3. Stopaja (tevkifata) tabi gelirler

Stopaja tabi gelirler aşağıdaki gibidir.

- Hisse senedi alım-satım kazançları (14.11.2008 tarihinden önce elde edilen),
- Menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin alım-satım kazançları,
- Devlet tahvili ve Hazine bonoları faiz gelirleri ve alım-satım kazançları,
- Özel sektör tahvil ve bonoları faiz gelirleri ve alım-satım kazançları,
- Mevduat faizleri,
- Repo gelirleri,
- Katılım bankalarından (daha önce Özel finans kurumları olarak adlandırılan) elde edilen gelirler,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirler,
- Menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon piyasalarında işlem gören diğer menkul kıymetlerin gelirleri,
- Hazine veya diğer kamu tüzel kişiliklerince çıkarılan menkul kıymetlerin faiz gelirleri ve alım-satım kazançları,
- Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler.

4. Stopaja (tevkifata) tabi olmayan gelirler

Stopaja tabi olmayan gelirler aşağıdaki gibidir.

- Hisse senedi kâr payları (temettüleri),
- Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden (Eurobond) elde edilen,
  - Alım- satım kazançları,
  - İtfaları sırasında elde edilen getiriler ve bunların dönemsel getirilerinin tahsili (faiz),
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,
- Sürekli olarak portföyünün en az %51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler.

5. Stopaja (tevkifata) tabi olup stopaj oranı %0 olan gelirler

Stopaja tabi olup söz konusu oranının %0 olarak uygulandığı gelirler aşağıdaki gibidir.

- Hisse senedi alım-satım kazançları (14.11.2008 tarihinden sonra elde edilen),
- Hisse senetlerinin ödünç işlemlerine konu edilmesinden doğan kazançlar (14.11.2008 tarihinden sonra elde edilen),
- Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak 1.1.2009 tarihinden itibaren yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar (Menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetleri veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri hariç olup bu kazançlarla ilgili stopaj oranı %10).

6. Stopaj usulünde ihtiyari beyan ve zarar mahsubu

a. 2008 Yılındaki Stopaj Değişikliği Sonrası Zarar Mahsubu

Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulan ve yıllık beyanname ile beyan edilmeyecek olan kazançlar için bazı durumlarda takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname (dar mükellefler dahil olmak üzere) verebileceklerdir.

İhtiyari beyan, faiz ve itfa gelirleri hariç menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım-satımına ilişkin olarak yapılabilecektir. Bu çerçevede, farklı banka veya aracı kurum kullanılması nedeniyle beyan edilecek kazançlardan, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

İhtiyari beyan yoluyla mahsup edilemeyen söz konusu zararların diğer gelir unsurlarından elde edilen kazançlara (temettü, değer artış kazancı veya gayrimenkul sermaye geliri gibi) mahsup edilmesi veya sonraki yıllara devredilerek ilgili yıllarda elde edilecek kazançlardan indirimi mümkün değildir.

2009 takvim yılına (1.1.2009 – 31.12.2009) ilişkin olarak yapılacak ihtiyari beyan ile bildirilecek gelirlere %10 vergi oranı uygulanarak gelir vergisi hesaplanacaktır.

Ancak ihtiyari beyan yatırımcı veya gelir sahibinin bir banka veya aracı kurumda zarar, diğer bir kurumda ise kazanç elde edilmesi nedeniyle, kazanç ve zararın aynı beyannamede toplanarak fazladan ödenen verginin geri alınması amacına yöneliktir. Aksi durumda mükelleflerin ihtiyari beyan ile kendilerine ek vergi yükü yaratmaları beklenmemektedir.

Dolayısıyla, ihtiyari beyan suretiyle bildirilen gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecek; mahsup ve mahsup sonrası kalan tutarın iade işlemleri 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğindeki açıklamalara göre yapılacaktır. Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için tevkif yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dahil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır. Bu konuda verilen yargı kararları da bu görüşü desteklemektedir.¹

Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak yapılacak ihtiyari beyanda, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

b. Hisse Senedi İşlemlerinden Doğan Zararların Mahsubu

¹ Danıştay Vergi Dava Daireleri'nin Esas Sayısı: 2000/109, Karar Sayısı: 2000/268 sayılı, Esas Sayısı: 2001/481, Karar Sayısı: 2002/213 sayılı Kararları.

Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi 8 numaralı fıkrası gereği, menkul kıymetler yatırım fonları ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisine tabi tutulmayan portföy kazançları ister dağıtılsın isterse dağıtılmasın % 15 oranında vergi stopajına tabi tutulmak suretiyle katılımcılar nezdinde vergileme yerine fon ve ortaklık bünyesinde vergileme yapılması esası benimsenmiştir. Ancak, Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi kapsamındaki stopaj oranlarını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararı² ile fon ve ortaklık bünyesinde yapılan %10 oranındaki stopaj vergilemesi 1.10.2006 tarihinden sonra % 0'a indirilmiştir. Buna karşın, menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerinin fona iadesi ile yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar için stopaj oranı 1.10.2006 tarihinden sonra % 10 olarak belirlenerek katılımcı veya yatırımcı düzeyinde vergileme esasına geçilmiştir.

Diğer taraftan, 2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde tam mükelleflerin (gerçek kişiler ve kurumlar) geçici 67. madde kapsamında elde edilen hisse senetlerine ilişkin gelirler ile ihtiyari beyanname ile beyan edilecek hisse senedi alım-satım kazançlarına ilişkin stopaj oranı, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirilerek %10'dan % 0'a indirilmiştir. Bu değişiklik nedeniyle 2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde hisse senetleriyle ilgili olarak yapılan işlemler % 0 stopaj oranının uygulanmaya başlandığı 14.11.2008 tarihi öncesi ve sonrası (14.11.2008 dahil) ayrı ayrı toplanmak suretiyle zarar mahsubu yapılacaktır.

Ancak, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlarda ve ihtiyari beyanda dikkate alınacak oran, menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerinde olduğu üzere bu değişiklik kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının sınıflandırılması esasına göre, Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi ile ilgili uygulamada menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetleri menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgeleri ile aynı sınıfta yer aldığından, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin alım-satımından doğan kazançların, diğer şirketlerin hisse senetlerinin alım-satımından doğan zararların ilişkilendirilmesi mümkün değildir.

Ancak 1.1.2009 tarihi sonrası dönemde stopaj oranı % 0 olarak uygulanmıştır

c. Hisse Senetleri Kazançları İçin 2008 Yılındaki %0 Stopaj Değişikliği Sonrası Zarar Mahsubu

2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde tam mükelleflerin (gerçek kişiler ve kurumlar) geçici 67. madde kapsamında elde edilen hisse senetlerine ilişkin gelirler ile ihtiyari beyanname ile beyan edilecek hisse senedi alım-satım kazançlarına ilişkin stopaj oranı, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirilerek %10'dan % 0'a indirilmiştir.

Bu değişiklik nedeniyle 2008 takvim yılının dördüncü çeyreğinde hisse senetleriyle ilgili olarak yapılan işlemler % 0 stopaj oranının uygulanmaya başlandığı 14.11.2008 tarihi öncesi ve sonrası (14.11.2008 dahil) ayrı ayrı toplanmak suretiyle zarar mahsubu yapılacaktır. Bu işlemi takiben, üç aylık dönem içinde stopaj oranının % 0 olduğu 14.11.2008 tarihi sonrası döneme ilişkin hisse senedi alım-satımından doğan zararlar, stopaj oranının % 10 olduğu 14.11.2008 tarihi öncesi dönemde hisse senedi alım-satımından elde edilen kazançlara mahsup edilebilecektir.

Ancak 1.1.2009 tarihi sonrası dönemde stopaj oranı % 0 olarak uygulanmıştır.

7. Stopaj uygulanacak gelirler

² 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Stopaj uygulamasında gelir elde eden gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiden tabi olup (istisna olmasının) olmamasının önemli değildir.

Bu nedenle, vergi mükellefi olmayan ya da vergiden muaf olanların elde ettiği gelirler de stopaja tabidir.

I. Yıllık Beyanda Kazancın Tespitinde Dikkate Alınacak Giderler

Gerek beyan usulü gerekse stopaj usulünde menkul kıymetlerin (özellikle hisse senetlerinin) elden çıkarılması ile elde edilen gelirin tespitinde satış bedelinden elden çıkarılan menkul kıymetlerin maliyet bedeline ilave olarak elde bulundurma ve elden çıkarma nedeniyle yapılan ve gelir sahibi tarafından yüklenilen giderler de indirilir.

Ancak, menkul kıymetlerine elden çıkarılmasından gelirin tespiti sırasında, kredi kullanılmış olunması halinde söz konusu yabancı kaynaklara (kredi gibi) ilişkin faiz ve kur farkı gibi giderlerinin indirim konusu yapılması mümkün değildir.

J. Yıllık Beyan Usulünde Bildirilen Gelirden İndirilebilecek Bağış ve Yardımlar

Gelir Vergisi Kanununa göre gerçek kişiler tarafından yıllık beyanname ile bildirilen gelirlerinden Kanunda belirtilen şart ve oranlarda sigorta primi ve bağışlar ile eğitim ve sağlık harcamalarının bir kısmını indirimi mümkündür. Beyanname üzerinde indirim konusu yapılabilecek unsurlara ilişkin özet açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

- Beyan edilen gelirin % 10'unu ve asgarî ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, yukarıda yer alan %10 oranı %5 olarak dikkate alınacaktır.) Söz konusu sigorta primlerinin gelir vergisi matrahından indirilebilmesi için sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim ve katkı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş olması gerekmektedir. Eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim ve katkı payları kendi gelirlerinden indirilecektir.
  - 2009 yılı indirim konusu yapılabilecek tutar, bireysel emeklilik sistemi için brüt ücretin % 10, bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için %5 sınırı ve 2009 yılı için 8.154,00 TL tutarındaki asgari ücretin brüt yıllık tutarını aşamayacaktır.
- Beyanname üzerinde indirim konusu yapılabilecek bağış ve yardımlar aşağıda yer almaktadır.
  - Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu) aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar,
  - Genel ve özel bütçeli kamu idarelere, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü

- bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı,
  - Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedelinin tamamı,
  - Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik olarak GVK'nun 89/7 maddesinde sayılan bağış ve yardımların tamamı.
- Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması şartıyla Gelir Vergisi Kanununa göre mükellefin kendisi, eşi ve çocukları için yapılan eğitim ve sağlık harcamalarının beyan edilen gelirin % 10'una kadar olan kısmı gelir vergisi matrahı tespit edilirken, beyannamede beyan edilen gelirden indirilebilecektir.

K. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Uygulaması

Dar mükellef gerçek kişi ve kurumların, Geçici 67. madde kapsamında Türkiye'deki finansal araçlara kendileri veya yurt dışındaki portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için bazı işlemleri yapmaları gerekmektedir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- Dar mükellef gerçek kişilerce yapılacak işlemler:
  - Vergi kimlik numarası almak,
  - Elde ettikleri gelirlere % 0 oranında stopaj uygulanabilmesi için, mukimi oldukları ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ilgili vergi dairesine (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi) ibraz etmek. (Dar mükellef gerçek kişilerin mukim oldukları ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesini ibraz etmemeleri halinde, vergilemenin tam mükellefiyet esasları çerçevesinde yapılacağı tabiidir.)
- Dar mükellef kurumlarca yapılacak işlemler:
  - Vergi kimlik numarası almak,
  - Gelirlerine % 0 oranında stopaj uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğini ibraz etmek.

Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gereklidir.

L. Yıllık Beyan Usulünde Beyan Zamanı, Kesilen Vergilerin Mahsubu ve Ödeme Süreleri

1. Beyan zamanı

2009 takvim yılında elde edilen menkul sermaye gelirleri ve değer artış kazançlarına ilişkin gelir vergisi beyannamesi 2010 takvim yılının Mart ayının yirmi beşinci günü (1-25 Mart 2010) akşamına kadar verilecektir.

2009 yılı yıllık gelir vergisi beyannamesi kazanç sahibi gerçek kişilerin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine verilecektir.

2. Kesilen vergilerin mahsubu

Yıllık beyannameye dahil gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden 2009 yılı içinde stopaj suretiyle kesilen vergiler mahsup edilecek; mahsup ve mahsup sonrası kalan tutarın iade işlemleri 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğindeki açıklamalara göre yapılacaktır.

Ancak, 31.12.2005 tarihinden önce Türk Lirası cinsinden elde edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından edilen faiz tutarı 2009 yılına ilişkin olarak açıklanan %16,7'lik indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar beyan edileceğinden, mahsup edilecek vergi tutarı belirlenirken indirim oranına karşılık gelen kısım dikkate alınmayacaktır.

3. Vergi ödeme zamanı

2009 takvim yılı ile ilgili yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi ise 2010 takvim yılının Mart ve Temmuz aylarında (hesaplanan verginin birinci taksiti 1–31 Mart 2010, ikinci taksiti ise 1–31 Temmuz 2010 tarihleri arasında) ödenecektir.

Beyanname üzerinden ödenecek gelir vergisi, gelir sahibinin bağlı olduğu vergi dairesine veya vergi tahsiline yetkili banka şubelerine ödenebilir.

II. YILLIK BEYANA TABİ MENKUL SERMAYE GELİRLERİ VE DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI

A. Yıllık beyana tabi menkul sermaye gelirleri

2009 takvim yılında elde edilen yıllık beyana tabi menkul sermaye gelirlerinin 22.000,00 TL'nı aşması halinde bu gelirler yıllık beyanname ile bildirilecek olup, söz konusu gelirler aşağıda açıklanmıştır.

1. Hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının beyanı

a. Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları

Esas itibarıyla gerçek kişiler tarafından, tam mükellef kurumlardan elde edilen ve Gelir Vergisi Kanunu açısından kâr payı sayılan gelirler aşağıdaki gibidir.

- Her türlü hisse senetlerinden elde edilen kâr payları,
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları.

Gerçek kişiler tarafından 2009 takvim yılında tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının ½'si (%50'si) gelir vergisinden müstesnadır. Geriye kalan diğer ½ (%50) oranına isabet eden gelir tutar vergiye tabi olmakta ve gelir sahibinin beyana tabi başka gelirlerin bulunmuyor ise gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde beyanname verilecektir.

Ancak beyannameye elde edilen toplam brüt kâr paylarının ½'si (%50'si) beyan edilirken, yapılan stopajın tamamı (%100'ü) mahsup edilecektir. Mahsup edilecek stopaj tutarının yarısının istisna edilen tutara isabet etmesinin önemi bulunmamaktadır.

22.000,00 TL beyan sınırının aşılmadığının tespitinde kâr payları ile birlikte var ise beyana tabi diğer menkul ve gayrimenkul sermaye gelirleri toplamının birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

Ancak, kurumların dağıttığı kâr paylarının aşağıda belirtilen kaynaklardan karşılanan kısımları, söz konusu geliri elde eden gerçek kişilerin kâr paylarının vergilendirilmesinde özellik arz etmektedir. Bahse konu kaynaklar sırasıyla aşağıdaki gibidir.

- 31.12.1998 tarihinden önceki dönemlere ait kazançları,
- 1.1.1999 ila 31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan kazançları,
- GVK'nın geçici 61. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulmuş yatırım indiriminden oluşan kazançları.

Buna göre;

- a. 31.12.1998 tarihinden önceki dönemlere ait kurum kazancından elde edilen kâr payları gelir vergisine tabi olmayacak (vergiden müstesna) ve tutarı ne olursa olsun, hiçbir şekilde beyan edilmeyecektir.
- b. 1.1.1999 ila 31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen kurumlar vergisine tabi olmayan (vergiden müstesna) kazançların dağıtılmasından elde edilen kâr payları ve GVK'nın

geçici 61. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulmuş yatırım indirimine isabet eden kurum kazançlarının dağıtılmasından elde edilen temettü gelirlerinde;

- i. Net kâr payının 1/9'u kâr payı tutarına eklenecek brüt kâr payı tutarına ulaşılacak,
- ii. Bu suretle tespit edilen brüt kâr payı tutarının yarısının 22.000,00 TL'nı aşması halinde (i) bendinde hesaplanan brüt kâr payı tutarının yarısı beyan edilecek,
- iii. Beyan edilen kâr payı gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden beyannameye intikal ettirilen brüt kâr payı tutarının 1/5'i mahsup edilecektir.

Bu çerçevede, elde edilen kâr payları söz konusu kâr dağıtımını yapan şirketin hangi döneme ait kazancını dağıttığı ve dağıtım yapılan kazancın istisna olup olmaması durumuna göre özellik arz etmektedir. Dolayısıyla, kâr payı elde eden gerçek kişilerin, kâr dağıtan şirketlerle bağlantı kurarak kâr payı gelirlerinin kaynaklarını yazılı olarak edinmeleri ve buna göre beyan durumlarını değerlendirmeleri gerekmektedir.

Benzer şekilde, kâr dağıtımını yapacak şirketlerin de kâr payı kaynaklarının takip ederek ve kendi kazançlarının dağıtımaları sırasında kendi ortaklarına yazılı olarak bildirimde bulunması uygun olacaktır.

b. Gayrimenkul yatırım ortaklıklarından elde edilen kâr payları

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları tabi oldukları mevzuat gereği "Anonim Şirket" olarak kurulmaktadır. Bu nedenle, esas itibariyle kurumlar vergisi mükellefleri olsalar da gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununa göre gayrimenkul yatırım ortaklıklarının kazançları üzerinden kurum bünyesinde stopaj yapılması öngörülmüştür. Ancak, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının istisna kazançları üzerinden yapılacak stopaj oranı, 2003/6577 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre sıfır olarak uygulanmaktadır. Dolayısıyla, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının gerçek kişi ortaklarına dağıttığı kazançların vergi yükü sıfır olarak gerçekleşmektedir.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanununa göre, her nevi hisse senetlerinden elde edilen kâr payları menkul sermaye iradı sayılmıştır. Bu nedenle, gerçek kişiler tarafından 2009 takvim yılında tam mükellef gayrimenkul yatırım ortaklıklarının elde edilen kâr paylarının 1/2'si (%50'si) gelir vergisinden müstesnadır. Geriye kalan diğer 1/2 (%50) oranına isabet eden gelir tutar vergiye tabi olmakta ve gelir sahibinin beyana tabi başka gelirlerin bulunmuyor ise gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde beyanname verilecektir.

Ancak, gayrimenkul yatırım ortaklıklarından elde edilen toplam brüt kâr paylarının 1/2'si (%50'si) beyan edilirken, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının istisna kazançları üzerinden stopaj yapılmaması nedeniyle (stopaj sıfır olarak uygulanmasından dolayı) mahsup edilecek stopaj tutarı olmadığından beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinin tamamı ödenecektir.

22.000,00 TL beyan sınırının aşılmadığının tespitinde kâr payları ile birlikte var ise beyana tabi diğer menkul ve gayrimenkul sermaye gelirleri toplamının birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

c. Yurt dışından elde edilen kâr payları

Yurtdışında bulunan şirketlerden 2009 takvim yılı içinde elde edilen kâr paylarının brüt tutarının 1.070,00 TL'nı aşması durumunda bu tutarın tamamı beyan edilecek ve üzerinden yurtdışında

kesilen vergi bulunması halinde, ibraz edilmek suretiyle beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

d. Bedelsiz hisse senedi şeklinde dağıtılan kâr payları

Şirketlerin sermaye (enflasyon düzeltme farkları gibi) ve kâr yedeklerinden (olağanüstü yedekler gibi) yaptıkları sermaye artışları nedeniyle ortaklarına verdikleri bedelsiz hisse senetleri, gerçek kişi ortaklar tarafından kâr payı olarak beyana tabi değildir.

2. Devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinin beyanı (1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilenlerden elde edilen faiz gelirleri)

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin yürürlüğe girmesi akabinde 1.1.2006 tarihinden önceki dönemlerde ihraç edilmiş olan;

- Her çeşit tahvil ve hazine bonusu faizleri,
- Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,

22.000,00 TL'nı aşar ise, elde edilen faiz gelirleri beyan edilecektir.

Elde edilen gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde bu gelirlerin tamamı (istisna edilen tutarlar hariç) yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Menkul sermaye gelirleri toplamının 22.000,00 TL'yi aşıp aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye gelirlerinin, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması, bu gelirlerin beyan edilmesinin gerektiği durumlarda ise indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının beyan edilmesi gerekmektedir.

a. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz geliri

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği **31.12.2007** tarihine kadar, 26.7.2001 – 31.12.2005 döneminde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden müstesna idi.

Bu düzenlemeye göre, 2007 yılı sonu 31.12.2007 tarihine uygulanan 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen kazançlara uygulanan istisna uygulaması sona ermiştir. Bu nedenle, 1.1.2008 tarihinden sonra söz konusu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ile bunların alım-satımından elde edilen kazançlar artık istisna olmadığından beyana tabidir.

Hatırlanacağı üzere, 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanan istisna tutarı 205.994,16 TL idi.³

Ancak, 2009 takvim yılında elde edilen ve gayrisafi tutarı (1.1.2006 öncesinde TL cinsinden ihraç edilenler) **26.410,56 TL**'ni⁴ aşmayan Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri beyan edilmeyecektir. Ancak bu tutarın açılması halinde indirim oranı sonrası kalan tutar beyana tabidir.

³ 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanacak istisna tutarı; 2006 yılı istisna tutarına 2006 yılı için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucu (191.089,20 TL x 1,078 =) 205.994,16 TL olarak hesaplanmaktadır.

⁴ [(22.000,00 / (1-0,167))=]

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'na dayalı)	Beyan Durumu (Dövizde, altına veya başka bir değere endeksli)
1.1.2006 Öncesi	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi ⁵	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı

b. Eurobond faiz geliri

Eurobondlar dış borçlanma kapsamında çıkarılan menkul kıymetler olmalarına rağmen, Hazine tarafından yabancı para cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Bu nedenle, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri vergi uygulaması bakımından Devlet tahvili ve Hazine bonusu gibi değerlendirilmektedirler.

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri stopaja tabi olup, bu oran şu an itibariyle % 0 olarak uygulanmaktadır. Ancak vergi uygulamalarında stopaj oranı sıfır olarak belirlenmiş kazançlar stopaja tabi tutulmuş kabul edilmektedir.

Ancak, Eurobondlar döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle itfaları sırasında oluşan değer artışları gelir sayılmayacak ve buna paralel olarak bunlardan elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanamayacaktır.

Bilindiği üzere Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği **31.12.2007** tarihine kadar, 26.7.2001 - 31.12.2005 arasında ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri toplamının 2007 takvim yılı için 205.994,16 TL'si gelir vergisinden müstesna idi. Ancak söz konusu istisna uygulamasından 2009 yılında elde edilen gelirlerin yararlanması mümkün değildir.

Bu nedenle, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin (1.1.2006 tarihinden önce veya sonra ihraç edilmiş olsun veya olmasın), 22.000,00 TL beyan sınırı aşması halinde, tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Döviz cinsinden ihraç edilen Eurobondlarda elde edilen gelirlere indirim oranı uygulaması da söz konusu değildir.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu
1.1.2006 öncesi veya sonrası	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi

c. Diğer tahvil faiz gelirleri (özel sektör veya yurtdışında ihraç edilenler)

⁵ %16,7 oranındaki indirim oranı uygulaması sonrasında kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşar ise beyan edilmesi gereklidir.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin yürürlüğe girmesi akabinde 1.1.2006 tarihinden önceki dönemlerde ihraç edilmiş olan diğer tahvillerden (öze sektör veya yabancı ülkelerin hazineleri veya şirketleri) 2009 takvim yılında elde edilen faiz tutarının 22.000,00 TL'nı aşması halinde elde edilen bu gelirler beyan edilecektir.

Menkul sermaye gelirleri toplamının 22.000,00 TL'yi aşıp aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye gelirlerinin, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması, bu gelirlerin beyan edilmesinin gerektiği durumlarda ise indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının beyan edilmesi gerekmektedir.

Ancak, yurtdışında ihraç edilen tahviller döviz cinsinden ihraç edildiklerinden ifaları sırasında oluşan değer artışları (kur farkları) gelir sayılmayacak ve buna paralel olarak elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanamayacaktır.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'ye dayalı)	Beyan Durumu (Döviz, altına veya başka bir değere endeksli)
1.1.2006 öncesi Türkiye'de ihraç edilmiş	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi ⁶	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi
1.1.2006 sonrası Türkiye'de ihraç edilmiş	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı
Yurtdışında ihraç edilmiş	-	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi

B. Yıllık beyana tabi değer artış kazançları

Gelir Vergisi Kanununa göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar değer artış kazancı olarak tanımlanmaktadır. Bu gelirlere ait gelir vergisinin hesabında esas alınacak kazanç, bunların elden çıkarma karşılığında alınan para ve para ile temsil edilebilen değerler toplamından, elden çıkarılan kıymetin maliyet bedeli ile elden çıkarılma dolayısıyla yapılan giderlerin ve ödenen vergiler (banka ve sigorta muameleleri vergisi) ve harçların indirilmesi ile tespit edilir.

Bu durumda, gerek 1.1.2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

1. Hisse senetleri alım-satım kazançları

Genel olarak Gelir Vergisi Kanununa göre, hisse senetlerinin alım-satımından doğan gelirler (değer artış kazançları) vergiye tabidir. Bu kapsamda hisse senetlerinin elde edildikten sonra veya elde edilmeden önce elden çıkartılmasından sağlanan kazançların değer artış kazancı olarak değerlendirilmektedir.

⁶ %16,7 oranındaki indirim oranı uygulaması sonrasında kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşar ise beyan edilmesi gereklidir.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi gereği, bu maddenin yürürlüğe girdiği 1.1.2006 tarihinden önce edinilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen gelirler stopaj uygulaması dışındadır. Bu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanmaktadır.

Bu nedenle, 1.1.2006 tarihi öncesinde edinilen menkul kıymetlerin alım-satımından doğan aşağıdaki değer artış kazançları gelir vergisine tabi değildir.

- Herhangi bir bedel ödenmeden (ivazsız olarak intikal eden) edinilen hisse senetlerinin alım-satım kazançları,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören ve 3 ay veya daha fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım-satım kazançları,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıl veya daha fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım-satım kazançları.

Diğer taraftan bir bedel karşılığında edinilen, İMKB'de işlem gören ve 3 aydan daha az süreyle elde tutulan hisse senetleri veya İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait olmakla birlikte 2 yıldan az süreyle elde tutulan hisse senetlerinin satışı sonucu elde edilen kazançlar vergiye tabidir.

Bu düzenleme gerçek kişilerin edindikleri hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmesi ile ilgilidir. Bu nedenle, ticari işletmelere dahil hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen kazançların ticari kazanç hükümlerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan hisse senetlerinin alım-satımından doğan kazançların değer artış kazancı olarak vergilendirilmesinde aynı takvim yılı içerisinde gerçekleştirilen işlem sayısının birden fazla olmasının bir önemi bulunmamakla birlikte, işlemlerin ticari bir organizasyonun varlığına işaret edecek şekilde yapılması, elde edilecek kazançların ticari kazanç olarak vergilendirilmesi eleştirisini gündeme getirebilir.

Bu kapsamda, 31.12.2005 tarihinden önce edinilen hisse senetlerinin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu menkul kıymetlerin edinim tarihi önem arz etmektedir. Hisse senetlerin alım-satım kazançlarının beyan esasları özetle aşağıdaki gibidir:

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 16.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,
- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, hisse senedinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek.⁷

a. Hisse senetlerinin edinim tarihi

Genel olarak hisse senetlerinde edinim tarihi olarak, söz konusu menkul kıymetlerin tasarruf hakkının doğduğu an edinim tarihi olarak dikkate alınır. Ancak, gerçek kişi ortakların şirketin sermaye artırması durumunda sahip oldukları hisse senetleri ile aynı hisse senedinden değişik

⁷ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.

tarihlerde alış yapılmasının ardından elden çıkarılmaları halinde elden çıkarılan hisse senetlerinin edinim tarihinin belirlenmesi farklılık göstermektedir.

Bu çerçevede;

- Sermaye (enflasyon düzeltme farkları gibi) ve kâr yedeklerinin (olağanüstü yedekler gibi) sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin edinim tarihi olarak, daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin edinim tarihi esas alınır.
- Rûçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri için de edinim tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin edinim tarihi esas alınır (ortak olursa bile, başka ortakların rûçhan haklarını sınırlamak suretiyle sermaye artırımını temsil eden hisse senetlerinin alım işlemi hariç).
- Bir şirkete ait hisse senetlerinin değişik tarihlerde edinilmesinin akabinde, alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması elden çıkarılan hisse senetlerinin hangi işlem ile alındığı konusunda, yatırımcılar serbestçe karar verebilir.

b. Yabancı para cinsinden hisse senetleri alım-satım kazancı

Yabancı para cinsinden hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanacaktır.

c. Hisse senetleri alım-satımdan doğan zararların mahsubu

Hisse senetlerinin elden çıkarılması ve bu işlem sonucunda bir zarar doğması halinde, bu zarar aynı takvim yılı içerisinde elden çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen kazançlardan mahsup edilebilecektir. Dolayısıyla, zarar mahsubu ile ilgili bölümde belirtildiği üzere, esas itibariyle menkul kıymet alım-satım işleminden doğan zararın diğer işlemlerin kârından mahsup imkânı bulunmama ile birlikte bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kâr veya zarar tutarlarının birlikte değerlendirilmesi mümkündür.

Alım-satım işleminin aynı yılda yapılmış olması koşuluyla bir menkul kıymet alım-satım işlemi nedeniyle doğan zararın, diğer menkul kıymet alım-satım işlemlerinden elde edilen kârdan mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Öte yandan, gelir vergisinden müstesna işlemlerden zarar doğmuş ise, bu zararın vergiye tabi gelirlerden mahsubu mümkün değildir.

d. Geçici ilmühaberlerin⁸ elden çıkarılmasından doğan kazançlar

Geçici ilmühaberler anonim şirketler tarafından hisse senetlerini temsil etmek amacıyla çıkartılan menkul kıymetlerdir. Geçici ilmühaberler sahiplerine aşağıdaki hakları kazandırmaktadır.

- Genel kurul toplantılarına katılmak,
- Oy kullanmak,
- Kâr payı almak,
- Pay sahipliği hakları,

⁸ Geçici ilmühaber kelime olarak "alındı" veya "durum belgesi" anlamındadır. Türk Ticaret Hukukunda ise ilmühaberler "geçici" veya "ara pay senedi" niteliğindedir.

Geçici ilmühaberler ilgili anonim şirket tarafından hisse senetleri bastırılıp ortaklara teslim edildiği anda geçerliliğini kaybetmektedir.

Bu nedenlerle geçici ilmühaberlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlarda da, yukarıda açıklandığı üzere Gelir Vergisi Kanununun hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesine ilişkin esaslar uygulanacaktır.

e. Merkezi Kayıt Kuruluşu⁹ nezdinde kayıtlı hisse senetleri alım-satım kazancı

Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun faaliyete başlamasından sonra sermaye Piyasası Kurulunca kayden izlenilmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının fiziki kâğıt olarak bastırılması uygulamasına son verilmiştir.

Bu çerçevede, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izleme uygulaması ile sermaye piyasası araçları için fiziki kâğıt bastırılması gereği ortadan kalkmış ve menkul kıymetin bir senede bağlanmasının ihraç edenler, yatırımcılar ve ilgili diğer kurumlara sağladığı tüm haklar korunmuştur. Bu nedenle, sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak bastırılması veya bunların kayden izlenmesi vergi uygulamaları açısından bir farklılık yaratmamaktadır.

Sonuç olarak, bir sermaye piyasası aracı olan hisse senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izlenmesi halinde, bu menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde fiziki olarak bastırılan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde esas alınan kurallar geçerlidir.

2. Tahvil ve bonolardan elde edilen alım-satım kazançları

a. Tahvil ve bono alım-satım kazancı

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği 31.12.2007 tarihine kadar, 26.7.2001 – 31.12.2005 döneminde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden müstesna idi. Söz konusu düzenlemeye göre, 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanacak istisna tutarı 205.994,16 TL olarak uygulanmıştı.

Bu düzenlemeye göre, 2007 yılı sonu 31.12.2007 tarihine uygulanan 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen kazançlara uygulanan istisna uygulaması sona ermiştir. 1.1.2008 tarihinden sonra söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazançlar artık istisna olmadığından beyana tabidir. Bu nedenle, 1.1.2009 tarihinden sonra bu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazançlar beyana tabidir.

Bu kapsamda, Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu kâğıtların ihraç tarihi önem arz ettiğinden, ihraç tarihleri itibarıyla bu kazançların beyan esasları aşağıdaki gibidir:

- 1.1.2006 tarihi öncesinde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının elde edilen değer artış kazançlarına,

⁹ Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV, No: 28 Tebliği 22.12.2002 tarihli ve 24971 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 17.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,
- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek,¹⁰

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'na dayalı)	Beyan Durumu (Döviz, altına veya başka bir değere endekli)
1.1.2006 Öncesi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı

b. Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazancı

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesine göre uygulanan stopaj uygulaması, Hazine tarafından ihraç edilen Eurobondların itfası ve alım-satımı neticesinde elde edilen gelirler kapsamamaktadır.

Bu nedenle, gerek 1.1.2006 tarihi öncesinde gerekse 1.1.2006 tarihi sonrasında Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen Eurobondların alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi beyan esasına göre yapılacaktır.

Ancak, dar mükellef gerçek kişilerin Eurobondlardan elde ettiği faiz gelirleri, Türkiye'de stopaj yolu vergilendirilmiş kabul edildiğinden, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir. Dar mükellef gerçek kişilerin diğer gelirlerini beyan etmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bu kapsamda, Eurobondların alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu kâğıtların ihraç tarihi önem arz etmektedir. İhraç tarihleri itibarıyla bu kazançların beyan esasları aşağıdaki gibidir:

- 1.1.2006 öncesinde ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen değer artış kazançlarına,
  - Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 17.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,

¹⁰ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek,¹¹
- 1.1.2006 tarihi sonrasında ihraç edilen Eurobondlar için,
  - Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 80. maddesindeki 17.900,00 TL istisna uygulanmayacak,
  - Maliyet endekslemesi için artış oranı % 10'dan az olması halinde kazancın tespiti sırasında endeksleme yapılamayacak,
  - Maliyet endekslemesi sonrasında hesaplanan kazancın tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecek.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu
1.1.2006 Öncesi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Endeksleme sonrası gelirin tamamı yıllık beyana tabi

¹¹ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.

III. STOPAJ YÖNTEMİNE TABİ MENKUL SERMAYE GELİRLERİ VE DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI

Gelir Vergisi Kanununa eklenen Geçici 67. madde ile 1.1.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 31.12.2015 tarihine kadar; menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve katılım bankalarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi düzenlenmiştir.

Düzenlemenin amacı menkul sermaye gelirleri ile menkul kıymetlerden elde edilen kazanç ve gelirlerin basitleştirilmiş bir şekilde vergilendirilmesinin sağlanması ve benzer nitelikteki gelir unsurlarının aynı vergi oranına tabi olmasıdır.

Bu düzenlemeye ilave olarak, 2006 yılında tasarrufların vergilendirilmesi konusunda ortaya çıkan gelişmeler ve genel eğilim dikkate alınarak 5527 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinde yer alan vergileme esasları değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklik ile Geçici 67. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, banka ve aracı kurumların menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler üzerinden yapmakla yükümlü oldukları % 15 oranındaki stopaj,

- Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından 7.7.2006 tarihinden itibaren Türkiye’de elde edilen gelirlere uygulanmak üzere % 0,
- 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilen gelirlere uygulanmak üzere % 10¹²,
- 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından 14.11.2008 sonrasında (14.11.2008 dahil) hisse senedi alım-satımından (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlar hariç) elde edilen kazançlara uygulanmak üzere % 0¹³,

Olarak belirlenmiştir.

Ancak, Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/119, Karar Sayısı: 2009/145 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesinin 1. fıkrasının birinci paragrafının sonuna 5527 sayılı Kanun ile eklenen “Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır” ibaresinin iptaline oy çokluğu ile karar vermiştir.

Düzenleme Anayasa’nın 2., 10., ve 73. maddelerine herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğu ve bu nedenle vergide eşitlik ilkesinin uygulama aracı olan malî güce göre vergi ödeme, mükellefler arasında ayırım yapılarak aynı gelir unsurundan vergi alınmayarak da bozulmuş olduğu gerekçeleri ile iptal edilmiştir.

Aynı gelir unsuru yönünden eşit olan tam ve dar mükelleflerden “tam mükelleflerin” %15 oranında vergi tevkifatına tabi tutularak vergilendirilirken, dar mükelleflerin %0 oranında tevkifata tabi tutularak vergilendirilmesi “tam mükellefler aleyhine olumsuz ayrımcılık” yapılmasına neden olmaktadır. Söz konusu “olumsuz ayrımcılık” yapılması temel vergilendirme ilkelerinden “malî güç” ve “vergide eşitlik” ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Bu aşamadan sonra yapılması gereken Anayasa Mahkemesi Kararında belirtilen gerekçeler dikkate alarak yeni bir düzenleme yapılmalıdır.

¹² Mevduat faizi, katılım bankalarından elde edilen kâr payları ve kâr/zarar ortaklığı kazançları ve repo kazançları için bu oran %15 olarak kalmıştır.

¹³ 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği.

Söz konusu vergileme rejimi ana hatları bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla elde edilen gelirler üzerinden stopaj yapılması esasına dayalıdır. Banka ve aracı kurumlar, stopaj suretiyle kestikleri vergileri şekli ve içeriği Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek bir beyanname ile stopaj dönemini izleyen ayın 20. günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan edecekler ve 26. günü ödeyeceklerdir. Gerçek kişiler için bu stopaj nihai vergileme yerine geçecektir.

Diğer taraftan, gerçek kişilerin ticari faaliyetleri kapsamında elde ettikleri veya tam mükellef kurumların kurum kazancına dahil olan bu nitelikteki kazançları üzerinden kesilen vergiler, değişiklik öncesinde olduğu gibi verilecek geçici veya yıllık kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Stopaja tabi tutulmuş gelirler için yıllık veya münferit beyanname verilmeyecektir.

A. Stopaja tabi olmayan menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin gereği stopaja tabi olmayan gelirler aşağıdaki gibidir:

- Eurobondlar (Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler) ile ilgili olarak,
  - Bu menkul kıymetlerin alım-satımı sırasında elde edilen gelirler,
  - Bu menkul kıymetlerin itfası (vadede geri alınması) sırasında elde edilen getirileri ve bunların dönemsel getirilerinin tahsili,
- Hisse senetleri kâr payları,
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,
- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler.

Öte yandan, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesine göre, stopaja tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca Eurobondlardan sağlanan kazanç ve gelirler için dar mükellef gerçek kişiler münferit veya dar mükellef kurumlar ise özel beyanname verilmeyecektir.

B. Stopaja tabi menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançları

1. Hisse senetlerinden elde edilen alım satım kazançları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, anonim şirketlere ait hisse senetlerinin alım-satım kazançları stopaja tabidir.

Bu uygulamanın istisnası tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerdir. Söz konusu gelirler ne stopaja tabi, ne de Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 80. maddesi gereği **II. Bölümde** açıkladığımız 31.12.2005 tarihi öncesinde edinilen hisse senetlerinden elde edilen değer artış kazançlarında olduğu gibi yıllık gelir vergisi beyanname verilmesi söz konusu değildir.

Bu çerçevede, 1.1.2006 tarihinden itibaren edinilen hisse senetlerinin alım-satım kazançları stopaja tabi olup;

- 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla bu oran tam mükellefler için %10,
- Dar mükellefler için 7.7.2006 tarihinden itibaren %0,
- 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından 14.11.2008 sonrasında (14.11.2008 dahil) hisse senedi alım-satımından (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlar hariç) elde edilen kazançlara uygulanmak üzere % 0,

Olarak uygulanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/119, Karar Sayısı: 2009/145 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesinin 1. fıkrasının birinci paragrafının sonuna 5527 sayılı Kanun ile eklenen “Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır” ibaresinin iptaline oy çokluğu ile karar vermiş olup; yeni düzenleme Mahkeme tarafından öngörülen süre içinde yapılmazsa, 2010 takvim yılında söz konusu süre sonrasında dar mükelleflerce elde edilen stopaja tabi gelirler %15 oranında vergileme durumu ortaya çıkabilecektir.

2. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri ve alım satım kazançları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları (Eurobond faiz gelirleri ve alım-satım kazançları hariç) faiz gelirleri ve alım-satım kazançları stopaja tabidir.

Bu kapsamda, 1.1.2006 tarihi sonrasında ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilecek olan faiz gelirleri ile bunların alım-satım kazançları üzerinden yapılmakta olan %15 stopaj oranı,

- Tam mükellefler için %10¹⁴,
- Dar mükellefler için %0¹⁵,

Olarak belirlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/119, Karar Sayısı: 2009/145 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesinin 1. fıkrasının birinci paragrafının sonuna 5527 sayılı Kanun ile eklenen “Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır” ibaresinin iptaline oy çokluğu ile karar vermiş olup; yeni düzenleme Mahkeme tarafından öngörülen süre içinde yapılmazsa, 2010 takvim yılında söz konusu süre sonrasında dar mükelleflerce elde edilen stopaja tabi gelirler %15 oranında vergileme durumu ortaya çıkabilecektir.

1.1.2006 tarihi öncesinde ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri ile alım-satım kazançları geçici 67. madde kapsamında stopaj tabi olmayacaktır. Bu gelirlerin vergilendirilmesi 31.12.2005 tarihinde geçerli olan mevzuat hükümlerine göre yapılacak olup, ayrıntılı açıklamalar **II. No.lu Bölümde** yer almaktadır.

Dolayısıyla, 1.1.2006 tarihi öncesinde ihraç edilen tahvil ve bonolar Türk Lirası cinsinden ihraç edilip edilmediğine bağlı olarak istisna ve indirim oranı uygulanabilecektir.

Diğer taraftan, **II. Bölümde** belirtildiği üzere, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri ve alım satım kazançları ihraç tarihi ne olursa olsun geçici 67. madde kapsamında stopaj kapsamında olmadığından bunların faiz gelirleri beyana tabidir. Benzer şekilde Eurobondlardan elde edilen

¹⁴ 22.7.2006 tarihli ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği.

¹⁵ 27.6.2006 tarihli ve 5527 sayılı Kanun gereği.

alım-satım kazancında ise maliyet bedeli endekslemesi ve istisna uygulaması sonucu kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.

3. Banka mevduat faizleri

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, 1.1.2006 tarihinden itibaren, yabancı para veya Türk Lirası mevduat hesaplarından elde edilen faiz gelirleri, mevduat hesabının açılış tarihine bakılmaksızın, %15 oranında stopaja tabidir. Stopaja tabi tutulmuş mevduat faizleri için yıllık beyanname verilmeyecektir.

Kıyı bankacılığından elde edilen mevduat faizleri bu uygulamanın dışındadır. Söz konusu yerlerden elde edilen mevduat faizleri belli tutarı aşması (2009 takvim yılı için 1.070,00 TL, 2010 takvim yılı için 1.090,00 TL) halinde beyana tabidir.

Stopaj uygulaması açısından gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiye tabi olmamasının (istisna olmamasının) bir önemi yoktur.

4. Katılım bankalarından (özel finans kurumları) elde edilen kâr payları ve kâr/zarar ortaklığı kazançları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, 1.1.2006 tarihinden itibaren, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları %15 oranında stopaja tabidir. Stopaja tabi tutulmuş mevduat faizleri için yıllık beyanname verilmeyecektir.

Stopaj uygulaması açısından gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olmasının veya elde edilen gelirin vergiye tabi olmamasının (istisna olmamasının) bir önemi yoktur.

5. Yatırım fonları katılma belgelerinde elde edilen kâr payları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansmanı fonları ve varlık finansmanı fonları dahil) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliği kazançları üzerinden;

a) Portföyünün en az % 25'i hisse senetlerinden oluşan menkul kıymetler yatırım fonları (döviz yatırım fonları hariç) ile aynı nitelikteki menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları için,

- Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %0,
- Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %15 (1.1.2006–23.7.2006 arasındaki portföy kazancı)
- Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %10 (23.7.2006–30.9.2006 arasındaki portföy kazancı),

- Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %0 (1.10.2006 sonrasında oluşan portföy kazancı),

b) (a) bendi dışında kalan menkul kıymetler yatırım fonları (döviz yatırım fonları hariç) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,

- Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %10,
  - Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %15 (1.1.2006–23.7.2006 arasındaki portföy kazancı),
  - Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %10 (23.7.2006–30.9.2006 arasındaki portföy kazancı),
  - Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden %0 (1.10.2006 sonrasında oluşan portföy kazancı),
- Borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları için %0,
  - Borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dışında kalanlar için;
    - 1 Ekim 2006 tarihine kadar uygulanmak üzere %10,
    - 1 Ekim 2006 tarihinden itibaren uygulanmak üzere %0,

Oranında stopaj yapılacaktır.

Yatırım Fonu ile Yatırım Ortaklıklarından elde edilen gelirler 1.10.2006 tarihine kadar söz konusu kurumlar bünyesinde vergilendirilmiş, bu tarihten sonra katılımcı bazında vergilendirmeye başlanılmıştır. 1.10.2006 tarihi sonrasında uygulanacak stopaj oranı ise 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 5527 sayılı Kanun ile;

- Tam mükellefler için %10,
- Dar mükellefler için %0,

Olarak belirlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi 8 Ocak 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Esas Sayısı: 2006/119, Karar Sayısı: 2009/145 sayılı Kararı ile Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesinin 1. fıkrasının birinci paragrafının sonuna 5527 sayılı Kanun ile eklenen “Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır” ibaresinin iptaline oy çokluğu ile karar vermiş olup; yeni düzenleme Mahkeme tarafından öngörülen süre içinde yapılmazsa, 2010 takvim yılında söz konusu süre sonrasında dar mükelleflerçe elde edilen stopaja tabi gelirler %15 oranında vergileme durumu ortaya çıkabilecektir.

1.10.2006 tarihi sonrasında %10 oranındaki stopaj uygulamasında, yatırımcıların bu tarihten önce iktisap ettikleri yatırım fonları katılma belgeleri için; Eylül 2006'nın son işlem gününde ilgili yatırım fonu katılma belgesinin kapanış fiyatı, yatırım ortaklığı hisse senetleri için ise; bu hisse senetlerinin Eylül 2006'nın son işlem gününde borsada oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı, alış maliyeti olarak dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, Yatırım Fonu ile Yatırım Ortaklıklarının söz konusu kurumlar bünyesinde vergilendirildiği dönemde olduğu gibi, 1.10.2006 tarihi sonrasında bunların alım-satımından elde edilen gelirler için de yıllık beyanname verilmeyecektir.

6. Ödünç menkul kıymet işlemlerinden elde edilen kazançlar

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde uygulamasında, Sermaye Piyasası Kurulu ve Merkez Bankası düzenlemeleri gereğince, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde ödünç alan tarafından ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek veya ödünç işleminin karşılığı olarak aldığı bedel (komisyon) stopaja tabidir.

Ancak, ödünç işlemi sırasında ödenen komisyonlar veya banka ve sigorta muameleleri vergisi stopaj matrahının tespitinde dikkate alınır.

Stopaja tabi tutulmuş ödünç verenin ödünç işleminin karşılığı olarak aldığı bedel (komisyon) için yıllık beyanname verilmeyecektir.

7. Vadeli işlem piyasasından elde edilen gelirler

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi gereği, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri Geçici 67. madde uygulamasında "**diğer sermaye piyasası aracı**" sayıldığından, bu işlemlerden elde edilen kazançlar stopaja tabidir.

Ancak, 5615 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme ile, Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için stopaj oranı %0 olarak uygulanacaktır. Söz konusu düzenleme kapsamında bu sözleşmelerin vadesinin 2009 ve sonraki yıllara sarkması durumunda da bu sözleşmelerden doğan kazançlar üzerinden %0 oranında stopaj yapılacaktır.

Diğer taraftan, söz konusu %0 stopaj uygulaması uzatılmadığından 1.1.2009 tarihi sonrasında yapılan sözleşmelerden elde edilen gelirlerden %10 oranında stopaj yapılacaktır. Dolayısıyla, 1.1.2009 tarihinden sonra yapılan sözleşmelerden elde edilen gelirlerden %10 oranında stopaj yapılacaktır.

Stopaja tabi tutulmuş vadeli işlem ve opsiyon borsalarında elde edilen kazançlar için yıllık beyanname verilmeyecektir.

8. Komisyon iadeleri

Komisyon iadesi uygulamasında, iade konusu komisyon, doğduğu işleme bağlı olmaksızın iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin stopaj matrahına dahil edilmesi gerekmektedir. Bu düzenleme, komisyon iadesinin ilgili olduğu işlemin gerçekleştiği üç aylık dönemden sonra gerçekleşmesi nedeniyle geçmiş döneme ilişkin düzeltme işleminin ortaya çıkaracağı zorlukları bertaraf etmek üzere öngörülmüştür. Ancak iadenin yapıldığı dönemde, iadeye konu işlemin

gerçekleştiği dönemden farklı bir stopaj oranının uygulanması halinde, stopaj matrahının tespitinde komisyonun gider olarak dikkate alındığı dönemde uygulanan stopaj oranı uygulanacaktır.

Bu nedenle, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının yürürlüğünden önceki bir tarihte gerçekleşen hisse senedi işlemlerine ilişkin olarak 14.11.2008 tarihinden sonra yapılacak komisyon iadelerinde uygulanacak stopaj oranı, iadeye konu işlemin gerçekleştiği dönemde uygulanan % 10 olarak uygulanacaktır.

9. Hisse senedi ödünç işlemlerinden elde edilen kazançlar

2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından 14.11.2008 sonrasında (14.11.2008 dahil) hisse senedi alım-satımından (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlar hariç) elde edilen kazançlara uygulanacak olan stopaj oranı % 0 olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, hisse senetlerinin ödünç işlemlerine konu edilmesi nedeniyle doğan gelirlere de (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin ödünç işlemlerine konu edilmesi hariç) 14.11.2008 tarihinden itibaren % 0 stopaj oranı uygulanacaktır.

C. Stopaja tabi menkul sermaye gelirleri ile değer artış kazançlarında ihtiyari beyan

1. İhtiyari beyan

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. madde kapsamında nihai vergi niteliğinde stopaj uygulanan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyecek olan kazançlar için tam veya dar mükellef gerçek kişiler tarafından takvim bazında ihtiyari olarak yıllık beyanname verilebilecektir.

İhtiyari beyan, faiz ve itfa gelirleri hariç menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım-satımına ilişkin olarak yapılabilecektir. Bu işlem alım-satım işlemlerine ilişkin kazançlar ile ilgili olup, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilir.

Öte yandan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin alım-satımına konu edilmesi durumunda sadece alım satımdan elde edilen kazanç veya oluşan zarar diğer sermaye piyasası araçları kategorisi altında ihtiyari beyana konu edilebilecektir.

Bu çerçevede, farklı banka veya aracı kurum kullanılması nedeniyle beyan edilecek kazançlardan, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

Bu kapsamda mahsup edilemeyen zararlar, diğer gelir unsurlarından elde edilen gelirlere (temettü kazancı, değer artış kazancı veya gayrimenkul sermaye iradı gibi) mahsup edilmesi veya sonraki yıllara devredilerek ilgili yıllarda elde edilecek kazançlardan indirimini mümkün değildir.

İhtiyari beyan ile bildirilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde stopaj suretiyle kesilen vergiler mahsup edilecek, mahsup edilemeyen tutar ise genel hükümler çerçevesinde beyan sahibi gerçek kişilere red ve iade edilecektir. Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için stopaj yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dahil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır.

2. İhtiyari beyanda uygulanacak vergi oranı

İhtiyari beyan uygulaması kapsamında beyan edilecek kazançlara Gelir Vergisi Kanununun 103. maddesinde yer alan artan oranlı vergi tarifesi uygulanmayacak, söz konusu oran 5527 sayılı Kanunla 23.7.2006 tarihinden geçerli olmak üzere belirlenen % 10'dur.

Ancak 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından 14.11.2008 sonrasında (14.11.2008 dahil) hisse senedi alım-satımından (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlar hariç) elde edilen kazançlara uygulanacak olan stopaj oranı % 0 olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının yürürlüğe girdiği 14.11.2008 tarihi öncesinde elde edilen gelirlere % 10, bu tarihten itibaren elde edilenlere ise % 0 vergi oranı uygulanacaktır.

Dolayısıyla, 1.1.2009 tarihinden sonrasında elde edilen gelirler için %0 vergi oranı uygulanacaktır.

3. İhtiyari beyanın verileceği vergi dairesi

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi kapsamındaki ihtiyari beyan, tam mükellefler yatırımcıların ikametgâhlarının bulunduğu yer vergi dairesine, öteden beri mükellef olanlar için ise bağlı oldukları vergi dairesine yapılacaktır.

Dar mükellefler ise ihtiyari beyanlarını İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne vereceklerdir.

4. Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi kapsamında aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde sınıflandırma şu şekildedir.

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri,

Ancak 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 14.11.2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi ile "Yatırım fonları katılma belgeleri" sınıfı "Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri" olmuştur.

Bu sınıflama değişikliği nedeniyle, menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden doğan kazançlar ile hisse senedi işlemlerinden kaynaklanan zararların aynı sınıflandırma kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

Bu nedenle, ihtiyari beyanda bulunacak mükellefler için "G.V.K Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi" 269 no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yeniden düzenlenmiştir. 2009 yılı ile ilgili olarak "ihtiyari beyan" verecek mükellefler 269 no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan beyannameyi kullanmaları gerekmektedir.

Menkul kıymetlere dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır. Örneğin, hisse senetlerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin değerlendirilmesi "değişken getirili menkul kıymetler" altında sınıflandırılacaktır.

Değişiklik sonrası sınıflandırma şu şekildedir.

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri.

D. Stopaj usulünde sorumlular

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi kapsamında yapılacak stopajın sorumluları aşağıdaki kurumlardır.

- Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası,
- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan aracı kurumlar.

IV. BEYAN USULÜ İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

Örnek 1:

	Aylin (TL)	Asya Nur (TL)
Hazine Bonusu Faiz Geliri (I)	26.310,56	69.800,00
İndirim (Elde Edilen Gelir x 0,167) (II)	4.393,86	11.656,60
Reel Kazanç (III=I-II)	21.916,70	58.143,40
Beyan Sınırı (IV)	21.916,70	58.143,40
Kalan Tutar (V=III-IV)	21.916,70	58.143,40

Bu hesaplamalara göre, Ayça elde ettiği geliri beyan etmeyecek ve beyanname verse dahi hazine bonusu faiz gelirini beyannameye dahil etmeyecektir.

Buna karşın Asyanur'un geliri 2009 takvim yılı beyan sınırını 22.000,00 TL'nin¹⁶ aştığından 28.009,80 TL'nin tamamını beyan edecektir. (22.000,00 TL bir beyan eşiği olup, bu tutarı aşan kısmın tamamının beyan edilmeli).

Örnek 2:

Bay Fahrettin'in 2009 takvim yılında elde ettiği gelirler aşağıdaki gibi olup, bu gelirlerden ücret gelirleri ile işyeri kira gelirleri stopaja tabi tutulmuştur.

Birinci işverenden alınan ücret	61.000,00
İkinci işverenden alınan ücret	17.700,00
Üçüncü işverenden alınan ücret	11.000,00
Mevduat faizi	26.500,00
İşyeri kira geliri (Brüt)	16.500,00
1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonusu faiz geliri (indirim ve istisnadan sonra kalan tutar)	25.900,00
Beyana tabi gelir	158.600,00

Bu durumda Fahrettin'in 1.1.2006 öncesi ihraç edilen hazine bonusu faiz gelirleri toplamı tek başına 2009 yılı beyan tutarı 22.000,00 TL'nin aştığından beyana tabidir.

Fahrettin'in birinci işverenden aldığı ücret hariç diğer ücretler toplamı 28.700,00 TL (17.700,00+11.000=) olup, beyan sınırı 22.000,00 TL'nin aştığından beyan edilecektir.

Ayrıca, Fahrettin'in Gelir Vergisi Kanununun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulmuş mevduat faizi beyana tabi değildir.

Ancak 28.700,00 TL ücret gelirlerine ilave olarak, faiz geliri ve gayrimenkul sermaye iradı toplamı 42.400,00 TL (25.900 + 16.500=) toplanarak elde edilen 71.100,00 TL'nin (28.700 + 25.900 + 16.500=) tamamı verilecek beyannameye dahil edilecektir.

¹⁶ 22.000,00 TL 2009 takvim yılı için beyan eşiği olup, bu tutarı aşan kısmın tamamı beyan edilir. 22.000,00 TL'nin hesabında, ister TL ister dövizli veya dövizle endeksli olsun Türkiye'de elde edilen menkul kıymet faiz gelirleri ile diğer menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratlarının beyana tabi kısımları topluca dikkate alınacaktır.

Örnek 3:

Niyazi'nin 2009 takvim yılında elde ettiği gelirler ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Niyazi'nin 7.3.2008 tarihinde edindiği 1.1.2006 tarihi öncesinde ihraç edilmiş Hazine bonolarının 795.000,00 TL'lik tutarını 20.12.2009 tarihinde 1.098.000,00 TL'ye elden çıkarmıştır.
- Ayrıca 2005 yılında ihraç edilmiş Hazine bonolarından 2009 yılında 195.000,00 TL faiz geliri elde etmiştir.

Niyazi'nin Hazine bonolarının alım-satımından (elden çıkarılmasından) elde ettiği değer artış kazancı ile ilgili olarak maliyet bedeli endekslemesi uygulamasından yararlanabilecektir.

Öte yandan, Gelir Vergisi Kanunu'nun Mükerrer 80. maddesi uyarınca 2005 yılında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonoları faiz gelirleri ile bunların elden çıkarılmasından elde edilen kazancın 2009 takvim yılında 17.900,00 TL'si vergiden müstesnadır.

Alı-satım kazancı için "Maliyet Endekslemesi":

ÜFE Artış Oranları:

- Mart 2008 : 153,62
- Kasım 2009 : 164,48

Endeks Artış Katsayısı (164,48/153,62 =) 1,0707 veya %7,07 oranında artış
Endekslenmiş Maliyet Bedeli: (725.000 x 1,0707 =) 851.201,67 TL

Faiz geliri için "İndirim Oranı" uygulaması:

İndirim oranına isabet eden tutar (195.000 x % 16,7=) 113.575,00 TL

Satış Bedeli	1.098.000,00
Endekslenmiş maliyet	851.201,67
Değer Artışı Kazancı (1.098.000,00 – 851.201,67 =) (I)	246.798,33
Hazine bonusu faizi (II)	195.000,00
İndirim oranına isabet eden tutar (195.000 x % 16,7=) (III)	32.565,00
Hazine bonusu faiz geliri (195.000 – 32.565=) (IV=II-III)	162.435,00
Toplam Gelir Tutarı (246.798,33 + 162.435,00=) (I+IV)	409.233,33
Beyan Edilecek Tutar	409.233,33

Niyazi'nin, Hazine bonusu faiz gelirine indirim oranı uygulaması ve Hazine bonusunun elden çıkarılmasından elde ettiği değer artış kazancına ise maliyet bedeli endekslemesi uyguladıktan sonra bulunan 409.233,33 TL'nin tamamı üzerinden beyanname verecek ve gelir vergisi ödeyecektir.

Örnek 4:

Kemal'in, 2009 takvim yılında (Y) Anonim Şirketine ait hisse senetlerinden brüt 118.650,00 TL, (Z) Anonim Şirketine ait hisse senetlerinden ise brüt 79.750,00 TL kâr payı elde etmiştir. Elde edilen kâr payları her iki kurum bünyesinde %15 nispetinde stopaja tabi tutulmuş olup, tevkif edilen vergi toplam 29.760,00 TL'dir.

Kemal'in elde ettiği kâr payı tutarı brüt 198.400,00 TL olup, bu tutardan her iki kurum bünyesinde yapılan stopaj dikkate alınarak kâr payının brüt tutarı tespit edildikten sonra, beyanname verilip verilmeyeceğine ilişkin hesaplama bu tutarın yarısı esas alınarak yapılacaktır.

Kâr paylarının %50'si gelir vergisinden istisna olduğundan kalan tutarın beyan sınırını 22.000,00,00 TL'nı aşması nedeniyle yıllık beyanname verilecektir.

Yapılacak hesaplamada kâr payının brüt tutarı esas alınacak olup, mükellefin beyanı aşığıdaki gibi olacaktır:

Kâr Payı Toplam Tutarı (Brüt)	198.400,00
İstisna Edilen Tutar (158.500 x ½)	99.200,00
Beyan Edilen Tutar	99.200,00
Hesaplanan Gelir Vergisi	28.745,00
Mahsup Edilecek Vergi (Stopaj)	29.760,00
İade İstenecek Gelir Vergisi	1.015,00

İade edilecek 1.015,00 TL stopaj vergi dairesi tarafından beyan sahibine bildirilir ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı üzerine kendisine ret ve iade olunur.

Örnek 5:

Fatih'in, 2009 takvim yılında (X) Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Anonim Şirketine ait hisse senetlerinden brüt 129.550,00 TL, (E) Anonim Şirketine ait hisse senetlerinden ise brüt 79.850,00 TL kâr payı elde etmiştir. Elde edilen kâr payları her iki kurum bünyesinde %15 nispetinde stopaja tabi tutulmuş olup, tevkif edilen vergi toplam gayrimenkul yatırım ortaklıklarının temettü ödemeleri %0 oranında stopaja tabi olduğundan 11.977,50 TL'dir.

Fatih'in elde ettiği kâr payı tutarı brüt 209.400,00 TL olup, bu tutardan (E) Anonim Şirketi bünyesinde yapılan stopaj dikkate alınarak kâr payının brüt tutarı tespit edildikten sonra, beyanname verilip verilmeyeceğine ilişkin hesaplama bu tutarın yarısı esas alınarak yapılacaktır.

Kâr paylarının %50'si gelir vergisinden istisna olduğundan kalan tutarın beyan sınırını 22.000,00,00 TL'nı aşması nedeniyle yıllık beyanname verilecektir.

Yapılacak hesaplamada kâr payının brüt tutarı esas alınacak olup, Fatih'in beyanı aşığıdaki gibi olacaktır:

Kâr Payı Toplam Tutarı (Brüt)	209.400,00
İstisna Edilen Tutar (209.400 x ½)	104.700,00
Beyan Edilen Tutar	104.700,00
Hesaplanan Gelir Vergisi	30.670,00
Mahsup Edilecek Vergi (Stopaj)	11.977,50
Ödenecek Gelir Vergisi	18.692,50

Bu durumda ödenmesi gereken vergi tutarı 18.692,50 TL ilave gelir vergisi ödenecektir.

Örnek 6:

Hasan'ın 2009 takvim yılında elde ettiği gelirler ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Hasan'ın 11.1.2008 tarihinde edindiği 1.1.2006 tarihi sonrasında ihraç edilmiş Eurobondların 625.000,00 TL'si tutarını 12.12.2009 tarihinde 978.000,00 TL'ye elden çıkarmıştır.

Mehmet'in Eurobond alım-satımından (elden çıkarılmasından) elde ettiği değer artış kazancı ile ilgili olarak maliyet bedeli endekslemesi uygulamasından yararlanabilecektir. Bunun için endeks artış oranının % 10 veya üzerinde olması şarttır.

Alı-satım kazancı için "Maliyet Endekslemesi":

ÜFE Artış Oranları:

- Mart 2008: 145,
- Kasım 2009: 164,48

Endeks Artış Katsayısı (164,48/145,18=) 1,1329 veya %13,29 oranında artış
Endekslenmiş Maliyet Bedeli: (625.000 x 1,1329 =) 708.086,51 TL

Satış Bedeli	978.000,00
Endekslenmiş maliyet	708.086,51
Endeksleme Sonrası Değer Artışı Kazancı (978.000,00 – 708.086,51=)	269.913,49
Beyan Edilecek Tutar	269.913,49
Ödenecek Gelir Vergisi	88.494,72

Hasan'ın, Hazine bonusu faiz gelirine indirim oranı uygulaması ve Hazine bonusunun elden çıkarılmasından elde ettiği değer artış kazancına ise maliyet bedeli endekslemesi uyguladıktan sonra bulunan 269.913,49 TL'nin tamamı üzerinden beyanname verecek ve 88.494,72 TL gelir vergisi ödeyecektir.

V. 2009 Yılında Elde Edilen Gelirlerle İlgili Özet Tablo

GELİR TÜRÜ	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ BEYAN / STOPAJ DURUMU
Mevduat faizleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Katılım Bankalarının (Özel Finans Kurumları) Ödenen Kâr Payları	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Repo Gelirleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
1.1.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının faiz gelirleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
7.10.2001 tarihinden sonra düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla elde edilen menkul sermaye iratları	Beyana tabi değil (GVK 94 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Kurumlar vergisi mükelleflerince 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların dağıtım halinde, gerçek kişilerce elde edilen kâr payları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
Kurumların kârlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kâr dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kâr payları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz gelirleri	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz, repo, kâr payı v.b.)	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
2006 takvim yılında elde edilen alacak faizleri	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
7.10.2001 tarihinden önce düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla 10 yıl süre ile prim ödemedi ayrılan iştirakçilere özel sigorta şirketleri tarafından aynen iade olunan mevduatları (alacak faizi olarak beyan edilir)	1.070 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu faiz gelirleri (TL/TL cinsinden)	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ¹⁷
Türkiye'de elde edilen kâr payları	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ¹⁸
1999 - 2002 tarihleri arasında sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna kazançlar ile yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların dağıtım halinde gerçek kişilerce elde edilen kâr payları	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ¹⁹
Her nev'i hisse senetlerinin kâr payları	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ²⁰
İştirak hisselerinden doğan kazançlar	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ²¹
Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları	22.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi ²²
1.1.2006 tarihi öncesinde edinilen ve İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin 3 ay veya daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
1.1.2006 tarihi öncesinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıl veya daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
1.1.2006 tarihi sonrasında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 2 yıl veya daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
1.1.2006 tarihi öncesinde edinilen ve İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin 3 aydan az süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslemesi sonrası tutardan 2009 yılı istisna tutarı 17.900,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi ²³

¹⁷ 2009 takvim yılı için belirlenen %16,7 indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutarın 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

¹⁸ 2009 takvim yılında elde edilen kar payının brüt tutarının %50'si istisna edildikten sonra kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

¹⁹ 2009 takvim yılında elde edilen kar payının net tutarına, bu tutarın 1/9'u eklenerek bulunacak tutarın elde edilen kar payının brüt tutarının %50'si istisna edildikten sonra kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

²⁰ 2009 takvim yılında elde edilen kar payının brüt tutarının %50'si istisna edildikten sonra kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

²¹ 2009 takvim yılında elde edilen kar payının brüt tutarının %50'si istisna edildikten sonra kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

²² 2009 takvim yılında elde edilen kar payının brüt tutarının %50'si istisna edildikten sonra kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşım aşmadığına bakılır.

İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıldan az süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslemesi sonrası tutardan 2009 yılı istisna tutarı 17.900,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi ²⁰
Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgeleri kâr payları (katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler)	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
1.1.2006 öncesinde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarından elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslemesi sonrası tutardan 2009 yılı istisna tutarı 17.900,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi ²⁰
1.1.2006 öncesinde ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslemesi sonrası tutardan 2006 yılı istisna tutarı 17.900,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi ²⁰
1.1.2006 tarihi sonrasında ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslemesi sonrası tutarın tamamı beyana tabi ²⁴

²³ Kazancın tespitinde maliyet bedeli, hisse senedinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen ÜFE'deki artış oranında artırılarak tespit edilir.

²⁴ 1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlerde maliyet endekslemesinin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması şart, aksi takdirde endeksleme yapılmadan tespit edilen kazanç beyan edilecektir.

VI. GVK Geçici 67. Madde Gereği Stopaja Tabi Ödemeler ve Stopaj Oranları

ÖDEME / KAZANÇ TÜRÜ	TAM MÜKELLEFLER (%)	DAR MÜKELLEFLER (%) ²⁵
• Devlet tahvili faizleri (1.1.2006 sonrası ihraç edilenler),	10	0
• Hazine bonusu faizleri (1.1.2006 sonrası ihraç edilenler),	10	0
• Hisse senetleri alım-satım kazançları (1.1.2006 sonrası edinilen ve 14.11.2008 tarihi öncesi elden çıkarılan)	10	0
• Hisse senetleri alım-satım kazançları (1.1.2006 sonrası edinilen ve 14.11.2008 tarihi sonrası elden çıkarılan, menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri hariç)	0	0
• Vadeli işlem piyasasından elde edilen gelirler	10	0
• Vadeli işlem piyasasından elde edilen gelirler (31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için)	0	0
• Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden (1.1.2006 sonrası ihraç edilenler),	10	0
• Nama ve hamiline yazılı tahviller (1.1.2006 sonrası ihraç edilenler),	10	0
• Mevduat faizlerinden,	15	15 ²⁶
• Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarından,	15	15 ²⁷
• Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr paylarından,	15	15 ²⁷
• Özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr paylarından,	15	15 ²⁷
• GVK'nun 75/5.maddesinde yer alan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler (repo kazançları),	15	15 ²⁷
• Menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkların portföy işletmeciliği kazançlarında;		
a) Portföyünün en az % 25'i hisse senetlerinden oluşan menkul kıymetler yatırım fonları (döviz yatırım fonları hariç) ile aynı nitelikteki menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,		
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden,	0	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (1.1.2006-23.7.2006 arasındaki portföy kazancı),	15	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (23.7.2006-30.9.2006 arasındaki portföy kazancı),	10	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (1.10.2006 sonrasında oluşan portföy kazancı),	0	-
b) (a) bendi dışında kalan menkul kıymetler yatırım fonları (döviz yatırım fonları hariç) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,		
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden,	10	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (1.1.2006-23.7.2006 arasındaki portföy kazancı),	15	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (23.7.2006-30.9.2006 arasındaki portföy kazancı),	10	-
○ Portföylerindeki 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç veya iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazanç kısmı üzerinden (1.10.2006 sonrasında oluşan portföy kazancı),	0	-

²⁵ Geçici 67. maddenin dar mükellefler ile ilgili kısmının Anayasa Mahkemesi iptal kararı hakkında ayrıntılı bilgi için I/H.2.b ölümine bakınız.

²⁶ Ödeme yapılanın mukim olduğu ülke ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması olması halinde, anlaşma hükümleri saklıdır.

<ul style="list-style-type: none"> ● Menkul kıymet yatırım fonları ve ortaklıklarının portföy kazancına dahil gelirlerinde;<ul style="list-style-type: none"> ➢ Geçici 67. maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarında belirtilen gelirleri üzerinden;<ul style="list-style-type: none"> ○ 1.1.2006-23.7.2006 tarihi arasında elde edilen gelirlerde, ○ 23.7.2006-1.10.2006 tarihi arasında elde edilen gelirlerde, ○ 1.10.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlerde,	15 10 0	-
--	---------------	---

Hazırlayan:

Abdulkadir Kahraman

Ortak, Vergi
Finansal Hizmetler

akahraman@kpmg.com

Telefon: (90) 212 317 74 00

Faks : (90) 212 317 73 00

**Web Adresi: <http://www.kpmgvergi.com>
<http://www.kpmg.com.tr>**

Adres:

Büyükdere Cad. Yapı Kredi Plaza.

C Blok Kat: 6

34330

Levent – İstanbul

İşbu belgenin içerdiği bilgiler, hazırlayan kişiye ait olup, genel niteliklidir ve herhangi bir belirli kişi ya da kuruluşun koşullarına işaret etmek üzere tasarlanmamıştır. Doğru ve güncel bilgileri vermeye çalışmamıza karşın, böylesi bilgilerin alındığı tarih itibarıyla doğru olduğuna ya da gelecekte doğru olacağına ilişkin bir garanti bulunamaz. Hiç kimse, belirli durumun kapsamlı bir incelemesinin ardından uygun profesyonel tavsiye almaksızın, bu bilgilere dayanarak hareket edemez.

İçerilen bilgiler, KPMG vergi personelinin deneyimlerine ve bu kişilerin kapsanan ülkelerin her birindeki yerel vergi yasasına ilişkin bilgilerine dayanmaktadır. Yayım tarihinde cari olan bilgiler vermek için her türlü çaba gösterilmiş olsa da, dünyadaki vergi yasaları sürekli değişmektedir. Buna göre, materyal yalnızca genel bir kılavuz olarak görülmeli ve bir ülkenin vergi yasalarının sizin durumunuza spesifik uygulanması için yerel KPMG vergi danışmanınıza danışmaksızın bu bilgilere güvenilmemelidir.

© 2010 KPMG International. KPMG International bir İsviçre kuruluşudur. KPMG bağımsız firmalar ağının üyeleri, KPMG International'a bağlıdır. KPMG International, hiçbir müşteri hizmeti sunmamaktadır. Hiçbir üye firmanın KPMG International'ı ya da başka bir üye firmayı üçüncü taraflara karşı bağlama ya da zorunluluk yükleme yetkisi bulunmamaktadır ve KPMG International'ın herhangi bir üye firmayı bağlama yetkisi bulunmamaktadır. Tüm hakları saklıdır. Türkiye'de basılmıştır.

KPMG ve KPMG logosu, bir İsviçre kuruluşu olan KPMG International'ın ticari markalarıdır. Thought by Design tarafından tasarlanmıştır.